

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav pedagogiky a sociálních studií

ONDŘEJ ŠUBÍK

III. ročník – kombinované studium

Obor: Pedagogika – veřejná správa

TERORISMUS, HROZBA 21. STOLETÍ

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Zdenka Nováková, Ph.D.

OLMOUC 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů, literatury a elektronických zdrojů.

V Olomouci

.....

Poděkování

Děkuji vedoucí práce za odborné vedení bakalářské práce, poskytování rad a materiálůvých podkladů k práci, ale i učitelům střední školy, u nichž jsem prováděl výzkum.

Obsah

ÚVOD	5
I. TEORETICKÁ ČÁST	7
1 TERORISMUS	8
1.1 VÝZKUM V OBLASTI TERORISMU	10
1.2 HISTORIE TERORISMU	13
1.3 TERORISTICKÉ ÚTOKY V HISTORII NAŠEHO STÁTU	15
2 TERORISTICKÉ ORGANIZACE VE SVĚTĚ	18
2.1 Čínské triády	18
2.2 Eta	20
2.3 Al-Kajdá	20
2.4 Hamas (Islámské hnutí odporu)	20
2.5 IRA (Irská republikánská armáda)	21
2.6 Rudé brigády (Brigate Rosse)	21
3 TYPY TERORISMU	22
3.1 Úvod	22
3.2 Typy terorismu	23
3.3 Ultralevicový terorismus	24
3.4 Ultrapravicový terorismus	25
3.5 Nacionalistický a neonacistický terorismus	26
3.6 Ekologický terorismus	27
3.7 Ostatní typy terorismu	28
4 PSYCHOLOGICKÝ PROFIL TERORISTY	31
5 TERORISMUS V ČESKÉ REPUBLICE	34
6 BOJ PROTI TERORISMU V ČESKÉ REPUBLICE	35
6.1 LEGISLATIVNÍ BOJ PROTI TERORISMU V ČESKÉ REPUBLICE	35
6.2 PŘÍMÝ BOJ PROTI TERORISMU	36
6.3 NEDOSTATKY V BOJI PROTI TERORISMU V ČESKÉ REPUBLICE	39
6.4 ORGÁNY ZAPOJENÉ DO BOJE PROTI TERORISMU	40
PRAKTICKÁ ČÁST	43
FORMULACE HYPOTÉZ	44
METODIKA VÝZKUMU	45
Výběr respondentů, metoda a sběr dat	45
Seznam otázek	45
Realizace výzkumu	47
Porovnání výsledků otázek z dotazníku vzhledem ke stanoveným hypotézám	61
ZÁVĚR	62
LITERATURA	64
ANOTACE	67

Úvod

Každé období dějin lidstva má svůj specifický vývoj a s ním je spjata i řada problémů. Některé se lidstvu podařily utlumit, jiné naopak zaznamenávaly velký růst. Současný svět se potýká se značným množstvím problémů. Počátkem „nového“ tisíciletí je však jeden z nich na první pohled obzvlášť patrný. Je to terorismus. Pojem –jev, který nahání strach všem a v poslední době prokazuje největší sílu. Jeho důsledky se dotýkají celého světa bez ohledu na to, zda se nacházíme v Praze, Londýně či v Číně. Terorismus ohrožuje to, co je zpravidla pro každého z nás jistotou. Ohrožuje náš domov, naše bezpečí.

Stále častěji slyšíme o tom, že při jakémkoliv neštěstí většího rozsahu je jednou z vyšetřovacích verzí policejních orgánů právě teroristický útok. Jde zpravidla o situace, při kterých došlo k úmrtí příslušníků národnostních menšin či cizinců žijících na území jiného státu, anebo o místa, kde svoji „činnost“ vykonávají teroristické organizace. Vše vlastně vychází z celkového vývoje společenské situace. Není třeba připomínat známý teroristický útok na „dvojčata“ ve Spojených státech amerických, smrt několika stovek lidí v Beslanu či hroznivé následky teroristického útoku v Madridu. Při pohledu na záběry z míst tragedií si každý z nás položí otázku, zda je něco takového vůbec možné a jestli skutečně máme tu jistotu bezpečí. Musíme se obávat o život, když půjdeme ráno do práce, do školy či za kulturou? Pro někoho jsou možná tyto otázky primitivní, nesmíme ale zapomenout, že se tento jev nyní objevuje v civilizované společnosti čím dál častěji. Terorismus je tedy jevem reálným a svoji sílu nám ukazuje každým dnem.

Terorismus však není žádným nováčkem v oblasti globálních problémů lidstva. Naopak jde o jev, jehož prameny mají svůj původ v dávné historii. Historie terorismu se prolíná od snahy zbavit se panovníka, změnit politické uspořádání v zemi, až po jeho současnou schopnost masovosti, přesněji snahu zviditelnit se za každou cenu (i cenu vlastního života). S vývojem společnosti a moderních technologií se samozřejmě rozvíjí i jednotlivé formy terorismu. Dnes se tedy můžeme setkat i s formou ekologického, bankovního či informačního terorismu.

Dosavadní poznatky o šíření tohoto negativního společenského jevu přinutily řadu nadnárodních organizací, vedoucích představitelů jednotlivých zemí či dosud zneprátelených zemí více spolupracovat v boji proti terorismu. Řada z nich si totiž uvědomila, že jen společným postupem dosáhnou jediného cíle, a to alespoň schopnosti předvídat či zamezit co největším škodám na lidském zdraví. Proto dnes dochází

k pravidelným seminářům, přednáškám a setkáním bezpečnostních expertů, právníků, psychologů a jiných odborníků, kteří se oblastí boje proti terorismu zabývají.

Odborníci jednotlivých států posléze přijímají doporučení či stanoviska závazná pro své státy tak, aby byl boj proti terorismu účinný. Vzájemná koordinace v oblasti výměny informací o pohybu osob, zboží a majetku, vzájemná spolupráce orgánů veřejné moci na všech úrovních, hodnocení bezpečnostních rizik a úprava mezinárodního práva jsou bez pochybností cestou správnou. Zástupci států se totiž shodli na společném závěru: pokud budeme postupovat každý za sebe, nikdy nebudeme schopni terorismu čelit.

Do boje proti terorismu se samozřejmě zapojila i Česká republika. Vstupem České republiky do Severoatlantické aliance a do Evropské unie se naše země stala součástí hlavního proudu, který se snaží bojovat s tímto globálním problémem. I když naše země není v pravém slova smyslu zemí s velkou armádou a značnými bojovými prostředky, přesto má možnost ovlivňovat strategii v boji proti terorismu. Jejím hlavním úkolem je zejména humanitární a výcviková činnost policejních složek v místech, kde jsou tyto složky nefunkční. Řada našich odborníků se rovněž podílí na přípravě velkého množství preventivních dokumentů, jejichž úlohou je zejména předcházet možnosti teroristického útoku.

Cílem této práce je provést souhrn všech nejpodstatnějších oblastí globálního problému, který můžeme pojmenovat terorismus. Obsahem práce tedy bude nahlédnutí do oblasti definice terorismu, historie terorismu, výzkumu v oblasti terorismu, obsahem bude i připomenutí nejvýznamnějších teroristických organizací, teroristických útoků, specifikace druhů terorismu, včetně nových forem terorismu, boj proti terorismu a spolupráce orgánů veřejné správy v boji proti terorismu. Praktická část práce je zaměřena na ověření základních znalostí o terorismu u studentů Střední policejní školy Ministerstva vnitra v Holešově. Šetření probíhalo formou dotazníku.

Tato práce může sloužit jako učební text, ale i jako příručka pro zjištění základních informací o globálním problému – o terorismu. Práce byla sestavena na základě mého osobního zájmu o daný problém. Jsem bývalým studentem Střední policejní školy Ministerstva vnitra v Holešově. Při studiu jsem se zapojil do Středoškolské odborné činnosti a jako téma jsem si zvolil právě terorismus. Po úspěchu v této soutěži se od roku 2003 problému věnuji zejména z pohledu platné právní úpravy.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Terorismus

V současné době, byť prošel pojem terorismus určitým vývojem, neexistuje žádná ucelená definice tohoto pojmu. Řada odborníků se tedy soustředila na odstranění problému s definicí terorismu ve snaze přijmout univerzální (obecnou) definici terorismu, která by v sobě zahrnuje co možná nejširší hlediska oblastí, kde by se dala definice následně využít. Neuzavřená definice terorismu způsobuje značné problémy zejména při vědeckém vymezení pojmu a jeho následném využití pro výzkum a vědu. Odborníci na historický vývoj zkoumali pojem terorismu v závislosti na odstranění nejednotné definice. Jejich vymezení pojmu terorismu je však neurčité, protože jejich definice mají základ v oblasti lidské činnosti, v níž se terorismus využívá. Odborníci, kteří reprezentují tuto větev, se zaměřili pouze na teoretickou stránku věci, nikoliv však na stránku praktickou.

Druhá skupina odborníků se do jisté míry „poučila“ z historické vývoje terorismu a vzdala se naděje na možnost, že by někdy vznikla jednotná definice terorismu. Jejich zaměření je proto praktické a definici terorismu plně nechali na situaci, ve které se mohou nacházet. Definici terorismu proto odborníci přehlížejí anebo vymezují jako neuzavřenou (nejednotnou) s tím, že definice odráží úhel pohledu autora. Příčin nejasné či nepřesné definice terorismu je mnoho, ale vždy odráží obě uvedené větve (teoretické či praktické pojetí definice terorismu).

Jednou z příčin nejasné definice terorismu je, že se terorismus vyskytuje v řadě různých oblastí lidské činnosti. Terorismus se dotýká oblasti bezpečnostní politiky, psychologie, práva, sociologie, kriminologie, kriminalistiky, politologie atd. Vzhledem k vzájemné propojenosti těchto společensko - vědních oblastí s praktickou činností bezpečnostních složek na místě teroristického útoku, ale i s ostatními činnostmi, dochází právě ke spojení teoretické i praktické větve pojetí definice terorismu. Pojem by měl být postaven jak na základě akademického pojetí (odborné akademické texty) a právního pojetí (zákony, mezinárodní smlouvy a jiné právní předpisy), tak i na základě obecného pojetí (mediální sféra, široká veřejnost).

„Dalším obrovským problémem v této oblasti je nenalezení jednotné formy typologie terorismu anebo alespoň obecnější klasifikace pro pochopení rozsahu tohoto problému. Obecně platí, co odborník, to názor na klasifikaci v této oblasti. Do členění terorismu vstupují kritéria motivace, kvality, geografické oblasti, způsob či místo provedení činu, cíl, který má být činem zasažen apod. Většinou se však užívá typologie podle širší ideové motivace teroristů pro páchaní jejich činnosti. Problémem je jednotlivá kategorizace typu

teroristického činu i jejich vzájemná provázanost. Tento problém lze vyřešit tím, že u konkrétního činu bude nalezena počáteční motivace teroristy, a následně zdůrazněna propojenost s ostatními typy terorismu“ . (Mareš, 2005, s. 45)

Jak je zřejmé z neuzavřeného výčtu problémů ve spojitosti s definicí terorismu je dalším problémem i fakt, že během historického vývoje celého lidstva se definice pojmu měnila, přesněji se měnil přístup k této definici. Nejprve se odborníci soustředili pouze na odstranění nejasností definice pojmu, čímž státy ztratily zejména v boji proti terorismu (v praktické stránce) mnoho času. Posléze však teoretické pojetí přerostlo v pojetí až příliš praktické bez právního a teoretického základu. Chyběla koordinace a vzájemná návaznost historie a současnosti. Proto ani historický vývoj nepomohl odstranit nejasnosti v definici terorismu.

Dnes se již odborníci i laická veřejnost z chyb poučili, a proto se jejich společnou snahou stala vzájemná spolupráce. Odborníci z akademického prostředí připravují právní dokumenty, analýzy, statické výkazy a strategie z pohledu teoretické stránky. Následně jsou tyto závěry konfrontovány s realitou prostřednictvím policejních orgánů. Bezpečnostní složky tyto materiály používají v terénu a při výcviku na vojenských základnách. Zpětné vazby teorie a praxe jsou zabezpečeny i tím, že řada odborníků z praxe dnes pracuje na univerzitách právě zaměřených na bezpečnostní politiku státu. Tato koordinovaná výměna informací umožňuje efektivnější boj vůči terorismu a rovněž lepší pojmenování problémů v oblasti terorismu.

Jak jsem již výše uvedl, terorismus nelze přesně definovat, jde o neuzavřený pojem. Přesto se řada odborníků shodla na primárním základu tohoto pojmu. Terorismus lze označit jako hrozbu násilím nebo přímé použití násilí k jakémukoliv účelu bez ohledu na následek.

1.1 Výzkum v oblasti terorismu

Každá oblast lidské činnosti je postavena na dalším vývoji zkoumaného problému. V případě, že problém neodráží společenské potřeby, není schopen reagovat na změny ve společnosti a neprochází určitým stupněm vývoje, tak se postupem času vytrácí anebo je nahrazen pojmem pružnějším, který v sobě tyto potřeby obsahuje. Jinak tomu není ani v kategorii terorismu, jako globálního problému. Terorismus je úzce spojen s mnoha společensko – vědnými obory. Tyto obory prochází ve svém vývoji řadou změn, a to i z pohledu jejich výzkumu. Na změny je nucen reagovat i terorismus, protože v posledních letech zažil velkou expanzi.

Výzkum terorismu je velmi odbornou záležitostí a z mnoha úhlů pohledu vyžaduje specifické znalosti z nejrůznějších oborů. Individuální výzkum každého problému je proto multidisciplinárním polem, kde jsou vzájemně propojena hlediska společensko – vědných disciplín na straně primární a bezpečnostně – strategické studie na straně sekundární. Zásadním pilířem, kde dochází k intenzivní práci na výzkumu, je především akademická půda. Dalšími institucemi, které se podílí na výzkumu, jsou vládní instituce. Uvedené subjekty doplňují policejní orgány a zpravodajské služby. Okruh subjektů uzavírají soukromá sféra, zejména z pohledu finančních zdrojů pro účely výzkumu a veřejná média. Síla a schopnosti médií ovlivňovat myšlení lidí, vyvolat změny jejich postojů a názorů v určité situaci je dnes všeobecně známa. Nesmíme proto ani opomenout vliv těchto subjektů ve vazbě na výzkum.

Z důvodu lepší komunikace mezi jednotlivými subjekty vznikla řada univerzitních zařízení a odborných pracovišť, které se zabývají výzkumem v oblasti extremismu obecně. Jejich výzkum je tak mnohem širší, než pouze výzkum na téma terorismu. Je to proto, že prověřují více problémů, včetně vzájemné vazby mezi nimi, a případné reálné dopady či následky vůči nejbližšímu okolí. Univerzitní zařízení přinášejí i řadu zajímavých vědních oborů v rámci bezpečnostní činnosti. Akademický pilíř tak zabezpečuje teoretickou stránku věci a zároveň vychovává značné množství odborníků zaměřených právě na výzkum.

Největší překážkou ve výzkumu terorismu je nestabilita jeho definice, přesněji její neuzavřenost. Dalšími vadami, kterými výzkum zjevně ztratil na rychlosti a pružnosti, jsou nedostatečná koordinace teoretického a praktického přístupu k terorismu (spory o jeho pojetí a o důležitost úhlu pohledu), nezjištěná motivace teroristy k útoku (znemožňuje identifikaci typu terorismu), špatné určení cíle útoku (nemožnost přijetí preventivních

opatření či předcházení teroristickému útoku). Velkým nepřítelem výzkumu je i časová náročnost jednotlivých studií týkajících se terorismu. Studie na základě běhu času ztrácejí svoji platnost. Příčinou je i příliš rychlý vývoj informačních technologií v moderní době. Změna ve společnosti s sebou nese změnu typu terorismu (informační terorismus, bankovní terorismu, narkoterorismus) a specializaci všech výše uvedených subjektů. Je to velmi náročné a i z pohledu ekonomické zátěže ne vždy efektivní. Některé studie proto mohou mít krátkodobou platnost.

„Mapování výzkumu terorismu a jeho nejvýznamnějších mezníků odráží do jisté míry historické hledisko terorismu. Zájem o výzkum terorismu byl pochopitelně způsoben především reálnou expanzí terorismu, zvláště pak od sedmdesátých let 20. století. V této době vznikají práce v širším kontextu. První souhrnné studie můžeme najít v rámci sociální antropologie - např. E.V.Waltera a T.P. Throntona. Tito pánové se snaží pojmut terorismus jako variantu represivní či psychologickou, která působí na lidi po celém světě. Význam jejich prací je však limitován (byla napsána ještě před dobou, než vznikl moderní terorismus)“. (Mareš, 2005, s. 37)

Jak jsem již uvedl, výzkum terorismu se orientoval i na snahu vyřešit nejednotnou definici terorismu. Přesto, že se řada odborníků ještě o tuto skutečnost pokouší i dnes, velká většina ji opustila se závěrem: nelze takovou univerzální definici najít, protože určitá definice vždy odráží variantu terorismu. Ať už by tedy byla jakákoliv definice terorismu přijata, neměla by s ohledem na variantu terorismu obecnou výpovědní hodnotu. Rovněž by mohla být zpochybněna.

„Další část výzkumu se začala orientovat na oblast klinické psychologie, přičemž snahou bylo nalezení „obecného psychologického profilu“ teroristy. Do současnosti však ani v této části výzkumu nebyl stanoven všeobecný pohled na teroristu. V dnešní době se snažíme odůvodnit chování takové osoby v kombinaci se sociálními faktory, které se odehrávají jak uvnitř, tak navenek. V oblasti psychologie se zejména italští experti snaží prezentovat osobu teroristy jako osobu, která je členem sociálních hnutí a pochází z „chudých vrstev“. (Mareš, 2005, s. 39)

Z výše uvedených historických pramenů o terorismu vyplývá základ dnešního výzkumu: odborníci se soustředili na trojici „chudých vrstev“, „psychologického působení“ a „snahy udělat něco velkého“. Na této linii se v podstatě shodl celý svět. Trojúhelník výzkumu dostal výraznou podporu po událostech ze dne 11. září 2001

a rozsáhlých útocích v Madridu. Nesmíme však přehlédnout i zkoumání terorismu a jeho směřování na Blízkém východě či v islámských zemích.

Dnes již na některé věci z trojúhelníku dokážeme odpovědět, na jiné odpověď teprve hledáme. Semináře a rozsáhlé práce ukazují nové postupy v oblasti vojenských akcí v islámských zemích. Další témata výzkumu jsou např. napojení terorismu na tzv. darebácké státy (Irák, Irán). Dnes je tradiční oblastí pro výzkum i oblast zbraní hromadného ničení, kterým svět věnuje velkou pozornost. Výsledky výzkumu pomáhají odborníkům kategorizovat druhy zbraní, popsat jejich účinek a reagovat na použití těchto zbraní v terénu i s odhadem na případné následky.

Přes všechny popsané komplikace i pokroky má výzkum nezastupitelnou roli a velký význam pro rozvoj řešení otázky terorismu na celém světě. Výsledky výzkumu mohou posloužit dalším generacím v boji proti tomuto negativnímu fenoménu. Nelze očekávat, že by terorismus zmizel z kategorie globálních problémů lidstva.

1.2 Historie terorismu

„První zmínka slova terorismus se vyskytuje již ve 14. století. Terorismus se vyvinul z latinského slovíčka *terrere*, což znamená vyděsit, postrašit. První použití tohoto výkladu je zaznamenáno v roce 1528“. (Mareš, 2005, s. 41)

„V době Velké francouzské revoluce se terorismus paradoxně objevuje v pozitivním znění, kdy podle jeho vykonavatelů je symbolem ctnosti a demokracie. Byl využit při vynucování pořádku ze strany státní moci proti anarchistickým buřičům, jež se snažili povstáním a nepokoji o zhroutilí vlády. Naopak proti této tezi, že terorismus je vlastně pozitivní věc se v 19. století vžil pojem, že terorismus je hlavním nástrojem sociálních revolucionářů, kteří pořádají atentáty na osoby z řad vládnoucí třídy“. (Mareš, 2005, s. 42)

„Ve 20. století začal být pojem terorismus užíván pro metody nacionalistického hnutí, zvláště na Balkáně. Ve smyslu revolučního násilí (atentáty byly pro terorismus charakteristické zejména vůči revolučním událostem v závěru a po skončení první světové války), a někdy i pro střety mezi ultrapravicovými či ultralevicovými stranami ve dvacátých a třicátých letech. V období druhé světové války se význam terorismu posunul do roviny potlačování útlaku v totalitních státech – hlavně ve fašistické Itálii, v nacistickém Německu a komunistickém Sovětském svazu. Po druhé světové válce terorismus opět dostává revoluční charakter (partyzánský způsob boje), a to zejména ze západního pohledu, kde je opět spjat s ultralevicovými stranami. Na přelomu šedesátých a sedmdesátých let se v tomto „revolučním kontextu“ objevují i národnostní hnutí západní Evropy a Severní Ameriky. Hlavním etnicko – separatistickým terorismem se však od konce šedesátých let staly aktivity ve prospěch samostatného palestinského státu. Přibližně ve stejném období se začaly vyskytovat ve městech západní Evropy i v Americe anarchistické či marxisticko – leninské skupiny. Jednalo se však pouze o boje v rámci městských aglomerací. V osmdesátých letech některé práce nahlížely na etnický a levicový terorismus jako na síť namířenou proti západní civilizaci, která je centrálně řízena z Moskvy a ze států východního bloku“. (Mareš, 2005, s. 42)

O problému s definicí terorismu jsem se již několikrát zmínil, nemohu ji však ve vztahu k historii terorismu ponechat bez významu. Snahy o vypořádání se s definicí terorismu prošly mnohaletým vývojem, ač bez jasného výsledku. Společný základ však definice pro značnou část odborníků má. Je to slovo *terrere*, které značí hlavní úkol teroristy. Terorista musí lidi postrašit, nahnat jim hrůzu, bázeň, zděšení. Jde o násilné zastrašování, podstatnou vlastností terorismu je násilí.

Další překážkou, kterou identifikujeme v kategorii historie terorismu, je skutečnost, že terorismus byl považován některými odborníky své doby za ideologickou myšlenku. Tato myšlenka měla být prosazena jako politický názor. Významní představitelé či lidé s vazbami na podsvětí chtěli v některých zemích východní části světa proniknout až do nejvyšších pater politiky. Jejich snahy byly včas odhaleny a rozmetány. Chování teroristy bylo naštěstí vnímáno jako amorální a nelegitimní.

Přesto se ústředním tématem historie terorismu vždy stala právě snaha odstranit nedostatky v její definici, což zastínilo i problém vazby terorismu s politikou. Tuto skutečnost jen potvrzují fakta: „V roce 1974 dospěla vláda Spojeného království k následujícím závěrům: „Pro účely zákona se terorismem rozumí použití násilí pro politické cíle a zahrnuje jakékoliv využití násilí pro zastrašení veřejnosti nebo některé její části“. (Mareš, 2005, s. 47)

„Evropská definice terorismu z roku 1975 říká, že „terorismu se dopustí ten, kdo použije násilí nebo pohrůžky násilí proti určité skupině osob za účelem dosažení svých politických cílů“. (Mareš, 2005, s. 48)

„Německý Spolkový úřad pro ochranu ústavy v roce 1985 vydal prohlášení, ve kterém hovoří o tom, že „terorismus je průběžný proces (boj) za politické cíle, jichž dosahujeme metodou násilných útoků na životy a majetek osob, zvláště pak krutými zločiny (vydírání, únos, vražda, zhářství, pumové atentáty)“. (Mareš, 2005, s. 48)

„Ve spojených státech amerických přišla ústřední výzvědná služba (CIA) v roce 1976 s definicí terorismu: „Hrozba násilím nebo přímé použití násilí k politickým účelům, se záměrem ovlivnění přístupu a chování cílové skupiny obyvatelstva“. Jestliže některá skupina naplňuje výše uvedené podmínky, stává se teroristickou organizací“. (Mareš, 2005, s. 48)

„Nejvhodněji charakterizovalo terorismus v roce 1984 americké ministerstvo zahraničních věcí, jež považuje terorismus: „Za předem připravené, politicky motivované násilí, prováděné národními tajnými agenty či organizacemi na nebojujících terčích s obvyklým cílem ovlivnit veřejnost“. (Mareš, 2005, s. 48)

1.3 Teroristické útoky v historii našeho státu

Lidstvo za dobu svého trvání, zejména pak v posledním století, prošlo mnoha pozitivními i negativními změnami na všech úrovních života. Tyto změny se projevily především v politickém a kulturním životě. Značnými změnami v historii prošlo územní uspořádání jednotlivých zemí na všech kontinentech světa. Výsledkem bylo často sesazení panovníka z jeho trůnu, což vyžadovalo od revolucionářů schopnosti a znalosti vojenského a strategického charakteru. Pokud se změny nepovedly, docházelo ke změně politických systémů jako celku. Politický systém však procházel změnami postupně, takže se ne vždy změny povedly podle představ revoluční strany (autora). Revoluční změny sebou nesly změnu „atmosféry myšlení a názorů“. Vše bylo do určité míry závislé na tom, kdo je u moci a jakou má sílu ovlivňovat směřování daného státu. Postupně se vše měnilo ve snahu získat moc nad celým světem anebo alespoň kontinentem. Tyto snahy byly charakteristické pro první i druhou světovou válku. V první světové válce šlo i o formu pomsty za smrt panovníka (hlavy státu). Tehdejší politické prostředí bylo ideální pro vznik mnoha teroristických organizací, jež produkovaly násilí a různé formy zločinu. Činnost těchto organizací se vázala na páchání atentátů na známé osobnosti, společným jmenovatelem pro tyto organizace bylo zviditelnění se. Spojení teroristických organizací s tajnými službami ve vazbě na politiku se stalo pro vládnoucí špičky silným protihráčem. Proti vládnoucím špičkám se stavěla i opozice ve spojení s menšími etnickými organizacemi. Protiopoziční spojení bylo zřejmé ve většině zemí východu a stalo se základem pro páchání atentátů na ministry vlády či čelní představitele moci.

Naše země prošla moderním vývojem, podílela se na pokroku, který sílil na přelomu devatenáctého a dvacátého století. Bohužel prošla i negativními zkušenostmi v podobě dvou světových válek, na jejichž průběhu se aktivně podílela. Během obou válek padlo za vlast nespočet lidských životů, došlo k nevyčísitelným materiálním i duchovním ztrátám, k přetržení mnoha svazků. Krutou daň z války platíme v určitém měřítku dodnes. K velkým společenským změnám u nás došlo v roce 1948 a byť vládu komunismu ukončily události roku 1989, změny ve společnosti pokračovaly i v následujících letech, kdy vznikla Československá federativní republika a v roce 1993 Česká republika. Československá republika v minulosti byla prostorem relativního klidu ve srovnání s ostatními zeměmi, kde docházelo k radikálním změnám na všech úrovních praktického života. Československá republika se však teroristickým útokům, které by ochromily chod vlasti nevyhnula. Historie těch nejzávažnějších teroristických útoků říká, že je páchali

především studenti. Většina z nich zaplatila za tento čin rozsudkem smrti (popravou). Jen malou část čekaly hrozné podmínky ve vězení či nižší tresty za podíl na přípravě atentátu.

„Jeden z nejvýznamnějších teroristických činů byl spáchán dne 8.1.1919 na Karla Kramáře, místopředsedu vlády za první republiky. Tento čin se odehrál podle dokumentů tak, že neznámý muž požádal o setkání s Kramářem. I když to nebylo zvykem, Kramář k setkání svolil. Okamžitě po vstupu do jeho kanceláře muž vytáhl zbraň a vystřelil. Kramář byl k útočnickovi otočen zády, ale stačil se ještě otočit. Ihned po střelbě vstoupila do kanceláře ochranka předsedy vlády společně s jeho přítelem, malířem Karlem Langerem a útočníka odzbrojila. Ministerský předseda utrpěl velký šok a bolestivou ránu. Naštěstí ho zachránila peněženka se složenou dvacetikorunou a šle s přezkou, od které se střela odrazila. Útočník byl zadržen. Šlo o osmnáctiletého Aloise Šťastného, který jako důvod svého činu uvedl: „Chtěl jsem uspíšit nástup bolševismu v Československu a rozpoutat revoluci, jejíž cílem by bylo svržení režimu“. Alois Šťastný byl odsouzen k osmi letům těžkého žaláře, po roce byl omilostněn a podmíněčně propuštěn“. (Mareš, 2005, s. 28)

„Dalším útokem, který otrásl prvorepublikovou politickou scénou, byl útok na ministra financí Aloise Rašína (1867-1923). Alois Rašín patřil mezi nejvýznamnější představitele společenského života první republiky, podílel se na vzniku Československa. Pro své nekompromisní názory měl velkou skupinu obdivovatelů, ale i nepřátel. Dne 5.1.1923 krátce před devátou hodinou nastupoval do svého vozu. Než však řidič stačil dveře vozu zavřít, přistoupil k ministrovi mladý muž a z bezprostřední blízkosti vystřelil na ministra dvě rány z pistole přímo do zad. Ministr přes zranění způsobené výstřelem stále žil. Motiv pachatele ke spáchání činu byl nesouhlas s politickými názory Aloise Rašína“. (Mareš, 2005, s. 29)

„Dne 2.6.1990 došlo k atentátu na Staroměstském náměstí v Praze. Dosud neznámý pachatel umístil na podstavec sochy Jana Husa nástražný výbušný systém, jehož exploze zranila několik osob. Nástražný výbušný systém byl podle pyrotechnika vyroben z budíku a zdroj tvořily paralelně propojené baterie. O dva měsíce později explodovalo obdobné zařízení v prostoru Hostivařské nádrže, kde byly zraněny dvě osoby“. (Mareš, 2005, s. 31)

„V Jeseníku se odehrál dne 25.5.1997 bombový útok, kdy v ranních hodinách vybuchl tento systém v jednom z lázeňských domů. Následky tohoto útoku byly „pouze“ materiální škody ve výši přibližně dvaceti miliónů korun. Malá část ubytovaných hostů musela být

ošetřena. Vyšetřování ukázalo, že autorem útoku je muž ubytovaný pod přezdívkou „Střelmistr“. Muž pracoval dříve v podniku Synthesia Semetín a patřil ke kolektivu tvůrců známé trhaviny Semtex. Muž měl při domovní prohlídce v bytě uschovány další kilogramy této nebezpečné trhaviny. Při výslechu se přiznal, že trpí duševní chorobou. V roce 1972 přepadla skupina československých občanů dopravní letadlo, jeden z pilotů byl při únosu zavražděn. 28. října 1976 unesl československý občan dopravní letoun směřující do Německé spolkové republiky“. (Mareš, 2005, s. 32)

2 Teroristické organizace ve světě

Z vývoje terorismu od nejstarších dob až po jeho současnou podobu můžeme přijmou závěr, že myšlenku (ideál) terorismu uvádí v život právě teroristická organizace. Terorismus je totiž jen myšlenka, „ideál, „filosofie“. Tato „filosofie“ by tak zůstala prázdnou, pokud by ji určité subjekty neprezentovaly ve známost. Již z historie můžeme vyčíst, že zpočátku páchali atentáty jednotlivci, posléze se však zvýšila cílevědomost, schopnost, znalost a propojení subjektů. Jednotlivci se začali srovnávat do větších skupin i pro možnost většího zviditelnění, pro konání větších akcí, jejichž organizaci by jednotlivec sám nezvládl. Organizace však měla i další výhody: větší možnost utajení svých členů, spolupráce, která překročila i hranice, větší přípravu na teroristické akce (finanční prostředky, zbraně, osoby).

ČSR při změně svých společenských poměrů stála tak trochu stranou vzniku nějaké velké teroristické organizace. S určitou nadsázkou lze říci, že teroristické organizace minulou dobu v ČSR tak trochu „zaspaly“. Naše země se podílela spíše na výrobě zbraní, které se pak vyvážely do zahraničí (především na východ). Zbraně se pak ze skladů Rudé armády i zemí bývalého sovětského bloku hojně ztrácely, kontroly plánů, dokumentů a jiných materiálů obsahující postupy a technické požadavky na jejich výrobu se lehce přesouvaly prostřednictvím agentů. Lze tedy říci, že k materiálům různého druhu měly teroristické organizace velmi blízko. V naší zemi se cvičili někteří lidé napojení na terorismus, zbraně se přes naše hranice dostaly do zahraničí velmi lehko a úředníci na vysokých postech byli snadno zkorumpovatelní. Z pohledu polohy jsme byli pro teroristy zajímavou zemí (v zahraničí se naše vlast nazývá „srdce Evropy“). Přes všechn zájem o „srdce Evropy“ jsme považováni v myšlení teroristy spíše za zemi transportní. Hlavní teroristická činnost se odvíjela v jiných zemích Evropy. Přesto se naše vládní špičky snažily společně s policejními složkami jakékoliv náznaky spolupráce s organizovaným zločinem potlačit.

Z obecného hlediska by se dalo říci, že největší problémy s teroristickou činností měla právě Evropa. Pokud pak spojíme trojúhelník Blízký východ – Evropa – Čína, charakterizujeme jednu z prvních cest terorismu.

2.1 Čínské triády

„Počátky jedné z nejstarších teroristických organizací sahají do doby 220 až 206 před n.l. Organizace se vyznačovala nejvyšším stupněm utajení, což bylo typické pro celou řadu

organizací a spolků v Číně. Slovo triáda znamenalo, že došlo ke spolupráci třech tajných organizací. Tři organizace měly ve znaku člověka, nebe, zemi. Členem se mohl stát pouze člověk, který splnil krevní přísahu mimo jiné přečtením svazků třiceti knih“ (Mareš, 2005, s. 35)

„Organizace po dobu své činnosti ovlivňovala politický život v zemi. Nejzásadnějšími činy byly tzv. opiové války, kdy Čína musela uznat legalizaci opia, nezávislost Hongkongu a křesťanských duchovních misionářů. Organizace tvrdě bojovala proti nadvládě Spojeného království a Francie v 19. století. Čínské triády se rovněž podílely na rozpoutání nenávisti vůči menšinám ve své zemi a zorganizovaly několik expanzí proti německým vojskům“ (Mareš, 2005, s. 35)

Postupem času se Čínské triády rozštěpily na několik menších spolků. Menší spolky však začaly působit především na ostrově Hongkongu. Hlavním zdrojem jejich příjmů byl organizovaný zločin, hazardní hry, prostituce a obchod s drogami. Právě Hongkong se stal územím, kde působí největší část velmi dobře organizovaných teroristických organizací. Jejich finanční zázemí je nebývalé i proto, že Hongkong je světovým finančním střediskem. Osoby s mnohamilionovými výdělky se rekrutují z vědců a vysoce postavených lidí. Mnohamilionové výdělky však často získaly právě od lidí s vazbami na terorismus. Tito lidé kontrolují věznice, ovládají části obchodního světa, dosahují úspěchů ve vysokém finančnictví. Působnost menších odštěpených spolků není jen v Číně, ale i New Yorku, Londýně či Holandsku.

Na konci 19. století přišla velká vlna odchodu obyvatelstva do západní Evropy a Severní Ameriky. Čína v roce 1997 získala Hongkong zpět. Očekávalo se, že obyvatelé využijí této změny a budou ve větších počtech opouštět komunistický režim. Odborníci si tímto odlivem mysleli, že dojde k oslabení činnosti menší teroristických organizací. Efekt však vysoký nebyl, naopak se vytvořily frakce, které mají dodnes vysoce organizovanou spojitost s trestnou činností.

Znalci na východní problematiku uvádějí, že v současné době se do činnosti teroristů zapojuje asi kolem třiceti procent čínského obyvatelstva. Největší nárůst byl zaznamenán v 90. letech 20. století. Vietnamci, Čečenců a Ukrajinci jsou v několika zemích vedeny jako osoby nežádoucí.

2.2 Eta

Teroristická skupina ve Španělsku, která řadu let usiluje o vznik samostatného baskického státu. Její zakladatelé jsou příslušníci velmi starého národa, jehož kořeny sahají do oblasti Kavkazu. Od 16. století se organizace rozhodla pro vznik samostatného státu udělat téměř vše, tedy ničit či eliminovat. Snahy organizace o samostatný stát však dodnes nedosáhly svého cíle. Všechny ostatní principy, na kterých organizace stála, byly potlačeny a vznik samostatného státu se ukázal jako hlavní bod náplně této teroristické organizace. Členové organizace podle dostupných mediálních informací jsou pravidelně připravováni na výcvik na území Libie, Libanonu a v Nikaragui. První útok baskické organizace byl zaznamenán v roce 1992 na francouzské cíle. Finanční zdroje na svoji činnost získává tato organizace z další protiprávní činnosti (bankovní loupeže, únosy, vydírání).

2.3 Al-Kajdá

Teroristická organizace, která se „proslavila“ útoky na dvě věže Světového obchodního centra ve Spojených státech. Jde o jednu z neaktivnějších organizací světa současné doby. Její finanční stránka je posilována obchodem s drogami, krádežemi, pronásledováním, vydíráním. Organizace má dobrou finanční základnu, vysokou míru propojenosti po celém světě a přístup k obrovskému množství tajných informací. Její zástupci jsou úzce spojeni s vysokými státními úředníky, čehož dokáže organizace náležitě využít. Skupina si vybrala za svého nepřítele Spojené státy americké a všechny její partnery.

Nejvyššími představiteli této organizace jsou Usama bin Ládín a Abu Zubejda. Do roku 2001 byl velmi významným představitelem rovněž Mohammed Ata. Ten však zahynul a byl nahrazen právě Zubejdou. Organizace je spojována s několika útoky na zastupitelské úřady Spojených států amerických po celém světě.

2.4 Hamas (Islámské hnutí odporu)

Jde o silně nábožensky orientovanou skupinu, která se po roce 1987 stala primárním nepřítelem Arafatova Al – Fatahu. Skupina se zapojila do boje proti Arafatovi a začala okupovat jeho území. Hamas usiluje o vznik samostatného státu na území dnešního Izraele, bohužel však za cenu násilí a úmrtí tisíce nevinných lidí. Hamas má díky obrovskému ideálu tisíce příznivců, jež jsou ochotni a schopni skupinu financovat členskými příspěvky. Skupina má ale největší zájem oslovit mladé lidi, navázat kontakty s veřejnou správou

a získat podporu i mimo území Izraele. Výrazným znakem skupiny je rozsáhlá propaganda a hrubé násilí, které používá k dosažení svých cílů. Kořeny má skupina zejména v pásnu Gazy a malých oblastech při západním břehu Jordánu. Skupina rozšířila své zástupce i v politických kruzích. Zástupci Hamásu jsou dnes členy místních samospráv a obchodních komor. Finanční prostředky na činnost získává strana jak z politických kruhů, tak od bohatých šejků ze Saudské Arábie a dalších arabských států.

2.5 IRA (Irská republikánská armáda)

Další organizace s jasným cílem a posláním: sjednocení rozděleného Irsku. Základem strany je iniciativa tzv. Irských dobrovolníků známá pod názvem Sin Féin. Iniciativa je však ozbrojenou složkou, jež pro vznik samostatného státu provede cokoliv, nebojí se tedy použít i zbraně. Od 30. letech působí skupina ilegálně. Za překážku vzniku samostatného Irsku považuje organizace politické špičky a britskou armádu. Skupina proto často utočí na vládní představitele, vysoké pracovníky armády formou bombových útoků. Výjimkou není ani únos dětí z bohatých rodin, přepadávání škol či univerzit.

2.6 Rudé brigády (Brigate Rosse)

„Strana vznikla v Itálii v bouřlivých podmínkách revolučního roku 1968, kdy si mezi sebou jednotliví významní členové vyřizovali účty. Někteří z nich zaplatili za tuto čistku životem. Cílem bylo změnit v Itálii strukturu státu, svrhnout vládu, a to prostřednictvím revoluce. Posléze se však zdála tato forma jako málo účinná. Aktivnější část organizace proto přistoupila k ozbrojeným bojům, k únosům čelních osobností, snažila se na veřejných mítincích otrást veřejným míněním, čímž chtěla přesvědčit co nejširší masy ke změně politického systému v zemi. Skupina zásluhou těchto aktivit získala do svých řad mnoho mladých nespokojených lidí. Věkový průměr člena je proto dvacet pět let většina z nich má vysokoškolské vzdělání. Tito členové dokázali uvnitř strany prosadit zejména vysokou organizovanost, jež stojí na menších buňkách. Menší buňky si volí své delegáty a delegáti buňku zastupují v největším orgánu – Výkonném výboru. Finanční stránku si zajišťuje každá organizace sama“ (Mareš, 2005, s. 39)

3 Typy terorismu

3.1 Úvod

Jak jsem již uvedl v předešlých kapitolách „terorismus“ je prezentován částí odborné veřejnosti jako globální problém lidstva. Jeho negativní vliv postihuje dnes lidstvo od západu na východ bez ohledu na rasu, věk, původ či historický vývoj. V současnosti je málo zemí na světě, jež by pojem terorismus vůbec neznaly. Terorismus ukazuje svoji sílu v plné šíři a země si nevybírá. Jsou však země, které měly takové štěstí, že se terorismu úspěšně vyhnuly. Tyto země se však zapojily do boje proti terorismu jako partneři vedle zemí, které byly terorismem zasaženy. Smyslem jejich zapojení byla pomoc, protože těmto zemím nebyl osud jejich sousedů lhostejný. Země si uvědomily, že i je může postihnou tato hrozba a i ony budou potřebovat následnou pomoc. Země postižené terorismem a jejich spojenci (partneři) proto společnými silami bojují proti fenoménu nazvanému terorismus.

Negativní jev terorismu prošel v historickém kontextu mnoha změnami a to z pohledu svých forem (typů). Ve stručném přehledu k historickému vývoji terorismu odrážející jeho formy můžeme říci, že nejprve lze sledovat počátek v jeho jednoduchosti, individualitě, politickém motivu, snahy přinést myšlenku (ideál) k řešení konkrétního problému. Vývoj následně přináší vytvoření menších skupin (důraz na vyšší formu organizovanosti), schopnost ozbrojení těchto složek (provedení větších akcí). Ústředním tématem je zviditelnění se (zvětšení následku jednání teroristy). Posléze se terorismus ubírá cestou většího politického vlivu. Můžeme vidět spojení s opozicí, vazby na nespokojené skupiny, menšiny (typické pro Blízký východ), rozšíření kontaktů na armádu (zbraně, plány, dokumenty, výrobní technologie). Teroristé na Blízkém východě se orientují i na strategie v přímém boji a na vyšší míru utajení jejich operací. Výjimkou není ani tajná výcviková základna s možností posílit bojeschopnost nových členů organizace a jejich aktivity za splnění určitého cíle i v cizí zemi.

„Dnešní doba je odrazem velkého technického pokroku. Největší rozvoj zaznamenaly informační technologie. Zdroje těchto technologií jsou neomezené, ale i snadno zneužitelné. Potenciálu zdrojů samozřejmě využily i teroristické organizace. Zdroje sebou přinášejí rychlé získání informací i jejich přenos po celém světě. Kontrola bankovního účtu přes internet není problémem. Jde o systém přenosu osobních údajů mezi bankou a jejím klientem. Informace jsou i přes blokaci, hesla i jiné formy ochrany a zabezpečení lehce dosažitelné. Nesmíme zapomenout, že členové teroristických organizací jsou

i vysokoškolsky vzdělání lidé. Teroristé pak přistupují ke zhroucení informačního systému banky, citlivé informace stáhnout pro své soukromé účely, odčerpají finanční prostředky na fiktivní účty. Další informace využijí pro účely vydírání vysoce postavených lidí a pro napadení dalších důležitých účtů. Jde o formu bankovního terorismu. Bankovní terorismus je jeden z nejnovějších typů terorismu“ (Brzobohatý, 2001, s. 6)

Ve 20. století se rovněž objevila další nová forma terorismu a to ekologický terorismus. Jednotlivé země v mnoha mezinárodních dohodách, ale i ve spolupráci s organizací UNESCO se shodly na společné ochraně kulturního i přírodního bohatství. Do kulturního dědictví zahrnujeme movité i nemovité památky, duševní výtvoř, přírodní úkazy. Památky světového i národního charakteru mají zvláštní režim a systém ochrany. Systém spočívá v zákazu určitých činností, některé činnosti se mohou provádět jen na předem určených místech a ve stanoveném čase, někdy je pohyb zakazován úplně. V době, kdy se tento systém vytvořil, se začaly projevovat fanatické názory některých skupin. Skupiny se zaměřily právě na velmi citlivé téma dnešní doby – na ekologii. Ekologie se tímto cílem stala díky celospolečenskému zájmu o ni. Ze strany jde o velmi snadnou kořist pro zviditelnění se. Při útoku na památku, která je symbolem země, popř. při útoku na památku, která je chráněna státem, se vzbudí v lidech pocit ztráty „kousku historie“, identity či části země. Někteří lidé dokonce říkají, že to lze vnímat jako by ztratili podstatu státu a jeho smysl. Vypalování chráněných lesů, porostů, smrt ohrožených živočichů či ničení a poškozování památek s mnohamilionovými škodami, které jsou pro organizované skupiny finančně poměrně jednoduchými akcemi. I tuto formu terorismu proto nesmíme podceňovat.

3.2 Typy terorismu

Typy (druhy) terorismu a jejich vzájemná kategorizace je dána úhlem pohledu odborníků na věc. V členění se prolínají odlišné kvality (motivace teroristy, provedení aktu, místo a čas spáchání, geografická poloha). Vzájemná kombinace těchto faktorů není vyloučena, nesmí však ztrácet vnitřní logiku a stejnorodost.

V minulých kapitolách jsem hovořil o problému s definicí terorismu (nejasnost vymezení tohoto pojmu). Dalším problémem je i rozdělení jednotlivých druhů (typů) terorismu. Určité typy terorismu mají mezi sebou velmi nepatrné hranice, znaky jednoho typu terorismu často vykazují i znaky jiného typu. Tyto problémy lze však překonat tím,

že u konkrétního terorismu bude včas nalezen primární prvek (motivace teroristy k činu) a následně bude zdůrazněno i jeho propojení s jiným typem terorismu.

Vztah politiky a terorismu je velmi úzký. Teroristé využívají pro svoji činnost velké množství informací od svých členů, kteří jsou napojeni na vládní špičky (typické pro Blízký východ). Od tohoto propojení se proto odvíjí i základní členění typů terorismu. Podle ideové motivace lze terorismus dělit na:

1. subverzivní,
2. represivní.

„Subverzivní terorismus je terorismus, který vykazuje znaky „dnešního terorismu“. „Teroristé ve své činnosti jako „řadový lidé“ nesouhlasí s politickým zřízením, náladou či čelními představiteli státu. Teroristé proto požadují změnu v čele státu a útočí proto tzv. zdola proti držitelům moci (vládní straně, politikům či jejím stoupencům). Represivní terorismus je protipólem subverzivního terorismu“. (Brzobohatý, 2001, s. 7) Jde o terorismus, kdy politická reprezentace útočí proti svým obyvatelům. Od ideové motivace se odráží i další kategorizace jednotlivých typů terorismu (např. státní a nestátní, či domácí a mezinárodní apod.). Do kategorizace samozřejmě vstupují i jiná hlediska, ať už hledisko technické, strategické, kriminalistické či sociální. Každý autor se proto zaměřuje specificky pouze na určité druhy terorismu, záleží na tom, jaké oblasti terorismu se ve své publikaci věnuje.

3.3 Ultralevicový terorismus

Jde o typ terorismu, jehož základem je provést změny v politickém životě dané prostřednictvím revoluce. Změny jsou provedeny zpravidla za bojových prostředků. V ultralevicovém terorismu jde o naplnění zdola i shora. Z historie víme, že tento styl prosazování zájmů tvrdě odsuzovali čelní představitelé levice např. Lenin, Marx, Engels. Přesto některá levicová hnutí po celém světě tento styl prosazovala a kořeny tohoto myšlení mají v sobě do současné doby. Levicové skupiny si chtějí ponechat svoji akčnost tím, že se snaží přímo reagovat na změny ve společnosti, to znamená: zapracovat prostředky moderní doby do své akčnosti (využití schopností odborníků k propagaci, nabourání systémů, výcvik tajných agentů s cílem napojit se na státní aparát).

„Levicové myšlení v sobě nese dva hlavní proudy: komunismus a anarchismus. Myšlení komunismu je založené na silném postavení státu jako pevného symbolu a nositele „všeho

dobrého“. Hodnoty státu jsou vnímány jako hodnoty celé společnosti, a proto útok na stát je velmi přísně trestán (i smrtí). Typickým znakem je proto násilné potlačování snah k vytvoření protistátních sil (opozice, média, nezávislý novináři). Anarchismus je myšlení, které se naopak snaží co nejdříve odstranit stát. Stát je nefunkční prvek, brání dalšímu rozvoji, lidé by měli být svobodní a co nejméně omezovaní. Stát je vnímán jako prostředek k vykořisťování. Anarchismus tvrdě vystupuje proti činnosti Spojených států amerických v Iráku. Menší skupiny anarchistů se snaží nabourávat lokální akce spojeneckých vojsk, kterým podkopávají autoritu a sami tak oddalují dobu, kdyby policejní složky v Iráku převzaly dohled nad jednotlivými regiony země“. (Mareš, 2005, s. 68)

3.4 Ultrapravicový terorismus

Pravicový terorismus se vyznačuje posilováním tradiční (konzervativních) hodnot, které jsou nadměrně chráněny. Konzervativní hodnoty jsou považovány za základ tohoto proudu, pohled na hodnoty a jejich smysl je však extrémně přeceňován. U každého stoupence ultrapravicového proudu či politické strany daného myšlení proto můžeme nalézt pojmy autorita, moc, národní hrdost, národní symbol. Tento směr staví na tradičních národních pilířích – armáda, církve, agrární sféra. Hnutí rovněž zdůrazňuje nutnost za každou cenu udržet pořádek v mezích zákona, ač by měly být použity donucovací prostředky či umírat nevinní lidé.

„Myšlení vychází z historických pramenů ideového pojetí nacismu ve třicátých letech 20. století. Rasové teorie, které řadily Němce vykresleného jako muže zdravého, vysokého, svalného a štíhlého za ideál stojícího v žebříčku výše než muži jiní. Ústředními nositeli nadřazení jedné rasy nad rasou jinou a učení řešení otázky xenofobie a rasismu byly nejvýznamnější představitelé druhé světové války: Benito Mussolini a Adolf Hitler“. (Mareš, 2005, s. 131)

Tradiční hodnoty a jejich pojetí je pro řadu lidí vírou v lepší svět. Velmi lehce tito lidé podlehnou ultrapravicovému myšlení pro jeho smysl, aniž by věděli, jakými nástroji či prostředky budou jmenované hodnoty prosazovány. Ultrapravice na jedné straně jedné prosazuje udržení tradičních hodnot, na straně druhé ostře zasahuje proti prvkům moderní „demokratické společnosti“. Čelním nepřítelem státu je vnímám v očích stoupence ultrapravice cizinec, příslušník národnostní menšiny či novinář. V programech politických stran, jež se hlásí k tomuto proudu si můžeme přecíst přístupy k řešení otázky xenofobie, rasismu či nacionalismu velmi tvrdou cestou, která vyvolává nenávist v občanském soužití.

„Strany ultrapravice ve své strategii extrémní násilí příliš neprosazují. Pod obrazem této skutečnosti jsou o to více aktivnější k prosazení myšlenek svého hnutí nenásilnými prostředky. Svoji činnost směřují k mládeži, stranické politice a propagandě filosofie svého proudu navenek. Terorismus je v ultrapravicovém vnímání typický spíše pro její významnou část – neonacisty. Neonacisté chtějí vytvořit totalitní systém. Totalitní systém a výkon jeho moci by byl aplikován prostřednictvím silných represivních postojů k občanům. Výkon státní moci s těmito znaky lze považovat za terorismus“. (Mareš, 2005, s. 131)

3.5 Nacionalistický a neonacistický terorismus

Srovnání těchto dvou větví ultrapravicového proudu není lehké. Větve se vzájemně prolínají, prošly účelovými změnami, mají nejasné formulace v některých svých organizacích, chybí ideová vyhraněnost. Přesto můžeme říci, že historický vývoj na území českých států mapoval silné kořeny obou těchto větví na našem území.

Prvním odlišným znakem těchto dvou větví bez hlubšího studia je skutečnost, jak se obě tyto větve staví k nacistickému hnutí a protektorátu. Představitel nacionalismus bude silně proti germánským vpádům na našem území a bude se hrdě vracet k osvobození Československa. Neonacionalista bude do jisté míry omlouvat některé skutky germánských vojsk, bude poukazovat na „pozitivní věci z období protektorátu“.

Dalším odlišným znakem je skutečnost, že neonacisté jsou více aktivnější z pohledu „bojové atmosféry“. Propagace v mluvených projevech, distribuce časopisů, novin, programů a audiovizuálních materiálů na pravidelných hudebních koncertech je toho důkazem. „Cílem je oslovit mladé lidi na koncertech s jasným symbolem: „hudba bílé rasy“. Jen bílá rasa je rasou věčnou a vyvolenou, ostatní rasy jsou rasy podřízené. Nejradikálnějším znakem sloužící k propagaci hnutí je násilí v bitkách či systematická likvidace odpůrců neonacismu násilím. Neonacista proto použije k dosažení svého „ideálu“ zbraň či jiný bojový prostředek. Za nepřátele jsou označeni Romové, cizinci, Vietnamci, homosexuálové. Naproti bojovým schopnostem neonacistů je nacionalista více pragmatičtější. Nacionalista bude více komunikovat s lidmi na veřejných mítincích. Tématem bude izolace jeho národnosti vůči ostatním zemím. Jen jeho stát je státem vyvoleným. Tento pojem známe v českých zemích pod termínem „národně-obrozenecký etos a čechoslovakismus“. (Mareš, 2005, s. 137). Nacionalista ve svém projevu určitě věnuje velkou pozornost i rasové tematice, xenofobii a ideovému vyznání o čisté podobě

rasy svého národa bez vnějších vlivů, bez příslušníků cizí země, kteří se zde usazují a plodí potomky „míšence“. „Míšence“ považují za velké zlo, protože podle jejich výkladu rasové teorie tito lidé mají blízko ke kriminální činnosti a nabourávají zemi a její tradice zevnitř. Prameny tohoto myšlení mají základ ve fašistické historii. Neonacisté nesouhlasí s pády cizích vojsk na území českého státu, ale z pohledu silné mocenské formy státního zřízení je pro ně protektorát výjimečný.

K nacionalistickému a neonacistickému terorismu na našem území můžeme říci, že ani v historii ani v současnosti nedosáhl většího vlivu na chod státu. Na území Československa i České republiky vidíme jeho kořeny ve skinheadech a punkerech. Na hardcoreových koncertech je jejich jasným projevem vykřikování fašistických hesel, nošení nacistických symbolů, hajlování, šíření tiskovin.

3.6 Ekologický terorismus

Životní prostředí jako obecný pojem se v posledních deseti letech stal ústředním tématem po celém světě. Příčin vzestupu ekologie na významné téma bylo určitě několik: větší aktivita nevládních organizací, lepší kvalita života, větší vliv politických stran zaměřených na ekologii v národních parlamentech, větší zájem každého z nás o zdravé životní prostředí, nárůst dostupnosti informací o globálních problémech lidstva (míra vzdělanosti) apod. S těmito kladnými změnami přišly však i změny negativní, a to větší zájem teroristů o tuto oblast. Teroristé nemohli odmítnout možnost dalšího zviditelnění na jednoduchém cíli. Teroristé začali prorůstat do některých ekologických organizací a přes tyto organizace začali prosazovat své zájmy.

Formy prosazení zájmů ekologického terorismu nelze přesně určit. Hranice těchto forem jsou různé a často se mezi sebou prolínají. Nefrekventovanější formou je propojení politiky (politického fanatismu) s ekologickým terorismem. Ekologie je klíčovým tématem mnoha politických stran (někdy nazývaných jako „zelení“), které jsou ochotny pro prosazení zájmu „životního prostředí“ udělat vše (i použít nadměrnou vojenskou sílu). Pro takovou politickou stranu je ekologie větším tématem než zdravotnictví, školství či finance dané země. Jde však jen o prostor možného zviditelnění, jenž končí v ideálech. Značné množství opatření stran je nerealistické a ekonomicky náročné, rovněž vyžaduje podporu světových velmocí. Smyslem je tedy: na jednoduchém tématu získat politickou moc, pokud možno vládní, a informace z činností získaných na vládní úrovni využít pro účely terorismu. Lze však najít formu obecnějšího pohledu na problém ekologie.

Motivace teroristy spočívá ve „zdravém životním stylu“ a v boji proti enviromentálním problémům. Celkové prohloubení a zhoršení kvality životního prostředí a snaha ho zastavit či vyřešit za pár let je snadnou vábničkou pro teroristy. Záměrem je získání mladé generace na svoji stranu, ať už jako voličů, sympatizantů či příslušníků teroristického hnutí. Poslední formou ekologického terorismu je prosazování jeho zájmů útokem na přírodu (voda, vzduch, rostliny, živočichové) jako na terč. Terorista chce oslabit pozici státu a jeho představitelů, čímž chce odvést pozornost od určitého problému, někdy chce získat čas a připravit se na větší útok.

„Ekologický terorismus na území českých zemí započal až po roce 1989. Ekologickou tematiku z extrémního hlediska u nás vede koncept „Matky země“, který nahlíží na muže jako na lovce a plenítele země, zatímco ženy vnímá jako ochránkyně země. Členky hnutí se však hrdě hlásí k myšlení feminismu. Punková subkultura využila ekologického tématu na svých protestních mítincích, a proto hlásí snahu osvobození zvířat z míst, kde mohou být týrána či zneužívána, kritizuje pokusy na zvířatech jako jsou myši či krysy, popř. smrt nebo ublížení na zdraví, ať už jde o člověka nebo zvíře“. (Brzobohatý, 2001, s. 7)

3.7 Ostatní typy terorismu

Výše uvedené typy terorismu jsem si vybral proto, že je odborná literatura uvádí nejčastěji, jejich výskyt je aktuální a jejich kořeny odráží historický vývoj světa i v českých zemích. Výjimku tvoří pouze ekologický terorismus, který je však symbolem současné doby.

V praxi se však můžeme setkat i s dalšími typy terorismu:

Náboženský terorismus

– jde o terorismus, pro něhož je typické prosazování zájmů silou s náboženským kontextem. Oblastmi, kde se tento terorismus vyskytuje, jsou země bojující s islámským a judaistickým extremismem (Irák, Irán). Jeho vliv v prosazování jakékoliv smyslu „víry“ jako jediného základu světa je rozšířen po celém světě, včetně západoevropských zemí či USA.

Komunistický terorismus – stojí na základu učení leninismu a stalinismu. Tento druh terorismu je spojen s politickým kontextem v návaznosti na státní teror. Násilná forma v podobě střetů s českými fašisty, útoky na Lidový dům v Praze, masové zatýkání, mučení vyslýchaných, masové procesy s odpůrci režimu (Milada Horáková), pracovní tábory,

kolektivizace, střílení lidí na hranici se v Československu v padesátých letech skutečně odehrály. Typickým znakem terorismu je vytvoření tajných složek ve vazbě na výkon státní moci, který kryje činnost teroristických organizací (tajné služby, Státní bezpečnosti). Terorismus se v minulosti vyskytoval nejen v Československu, ale i další zemích tzv. Východního bloku (Polsko, Slovensko, Maďarsko).

Kriminalistický terorismus – jde o terorismus, který nemá přesně vymezenou hranici ve vztahu s kriminalitou. V České republice jsme mohli vnímat jeho znaky při změně komunistického režimu na demokratický, kdy došlo k velkému nárůstu všech druhů kriminality a státní aparát nebyl zpočátku schopen na tento nečekaný nárůst zareagovat. Trestnou činnost z důvodu změny sociálního statusu páchali recidivisté, ale i prvopachatelé. Kriminalistický terorismus šíří nedůvěru v policejní orgány, vybírá si zajímavé případy jako atrakci, posiluje fenomén strachu. Paradoxně je základem pro činnost mnoha organizací právě páchání rozsáhlé trestné činnosti (vydírání, drogy, násilí).

Psychologický terorismus – tímto termínem je označen terorismus, jehož dominantním cílem je psychické uspokojení pachatele ze spáchané trestné činnosti. Pachatel se uspokojuje činem na širším publiku, očekává slávu či „uznání“, má radost ze své schopnosti šířit strach a hrůzu, často je psychicky nemocný. Teroristy však lze rozlišit na ty, kteří chtějí čin dokončit a na ty, jimž postačí pouze vyvolání strachu a nebezpečí bez následků. V České republice se tento druh terorismus vyskytuje velmi málo. „Z historie je znám pouze čin Olgy Hepnarové, která 10. července 1973 v Praze najela nákladním vozidlem do skupinky lidí čekajících na tramvaj. Pachatelka usmrtila osm lidí, motivem jejího jednání byla pomsta společnosti za způsobená příkoří (svobodná, nezaměstnaná). Hepnarová v několika případech popisovala svůj čin v novinách či o něm hovořila v televizi, což přineslo zviditelnění případu. Za usmrcení osmi lidí však Hepnarové dostala trest smrti a následně byla popravena. V zahraničí lze psychologický terorismus vnímat v podobě anonymních oznámení na uložení masového prostředku v místech, kde se sdružuje více lidí. Ve Spojených státech amerických je obvyklým jevem útok na školní systém jako celek, může jít však i o útoky na žáky či učitele. V horší formě se objevuje ukládání balíků s bílým práškem. Balík obsahuje antrax (závažná nemoc, kterou způsobují bakterie). Bílým práškem lze nemoc přenést“. (Zeman, 2002, s. 81)

Superterorismus – poměrně mladý typ terorismu, který se začal více objevovat až v druhé polovině 20. století. Je často spojován s použitím „zbraní hromadného ničení“. V pravém slova smyslu jde o terorismus, kdy byl útok učiněn prostředkem určeným pro vojenské účely, což nemusí být jen zbraně hromadného ničení. Vývoj jaderných, radiačních, chemických i biologických zbraní sebou nese moderní doba, kdy věda a výzkum, včetně technologií jdou velmi rychle dopředu. Bohužel ne všechny země, které disponují arsenálem zbraní hromadného ničení, jsou schopny uzavřít dohody o společných kontrolách nezávislými organizacemi, které by hlídaly držení těchto zbraní. Také nejsou ochotny přiznat, jaké množství zbraní ve skutečnosti mají, pro jaké účely jsou zbraně využívány či zda jsou zbraně zabezpečeny proti zneužití. „Zbraně byly v zahraničí použity při tzv. iránsko – irácké válce. Podle mezinárodních organizací mají v současné době největší množství těchto zbraní Indie, Jižní Korea, Rusko a USA. České republice nebyly zbraně hromadného ničení dosud použity“. (Brzobohatý, 2001, s. 9)

Subverzivní terorismus – terorismus vykazující jasné znaky strategie v boji. Sabotáž, propagandu a intenzivní zpravodajskou činnost vykazují zejména islámští fanatici. Jejich propojenost s tajnými službami s vazbou na vysoké státní úředníky a policejní orgány je zřejmá. Práce agentů, zpravodajských služeb či vojenských představitelů ze snahou po převzetí moci vysloužila tomuto terorismu termín podvratný terorismus.

Narkoterorismus – terorismus, jehož vlastním zdrojem je nelegální činnost v podobě drogové činnosti. Z výroby a distribuce drog jsou financovány další aktivity teroristů jako např. vzdělání, výcvik, zbraně. Narkoterorismus můžeme najít zejména v zemích jižní části Spojených států amerických. Česká republika je zemí s důležitým spojením na jižní a severní část světa. Není však zemí, kde by docházelo k pěstování obrovského množství drog pro účely teroristických organizací. (Brzobohatý, 2001, s. 7)

4 Psychologický profil teroristy

Terorismus je pojem dosud ne zcela jednoznačně vymezený. Přesto je globálním problémem, u kterého můžeme sledovat propojení v několika různých společenských oblastech (kriminalistika, kriminologie, politologie apod.) Tyto oblasti se vzájemně propojují a řeší se podle spáchaného aktu a motivu pachatele s přihlédnutím k časovým i místním podmínkám.

Obecně však můžeme říci, že pojem terorismus vždy pracuje s dvěma základními hledisky, které musíme rozlišovat. Hledisko sociální odráží aktuální stav společnosti, uspokojení základních potřeb občana, ekonomické zabezpečení (chudobu). Čím více je jedinec chudší, tím raději sáhne po rychlejších a jednoduchém výdělku, i když je třeba za hranicí zákona. Sociální standart jedince totiž nezávisí pouze na individu, ale i na podmínkách, které mu vytvoří společnost. Sociální hledisko je proto spíše považováno za širší hledisko, dopady na chování jedince jsou však rozsáhlejší.

Naproti tomu hledisko psychologické odráží individuální stav jedince. Psychologické hledisko je proto z větší míry závislé na úspěšnosti jedince, než na společnosti. Protože problémy neúspěšnosti působí na psychiku jedince negativně a protože mu nerozumí ani společnost, ani jeho blízcí, hledá následně pocit vítězství, snaží se o zviditelnění. Jedinec (terorista) přechází do útoku, okolí i společnost vnímá jako soupeře či ústředního nepřítele. Terorista se chce pomstít, chce bojovat. V posledním stádiu ztrácí jedinec kontrolu sám nad sebou, bojové prostředí považuje za přirozené, lehce sáhne po zbraní, neuvědomuje si následky, společností je pro své činy vyloučen.

Aspekty sociální a psychologické ovlivňující chování teroristy nelze opomenout ani v současné době. Tyto aspekty však v dnešní době doplňuje další aspekt, který nelze přehlédnout z pohledu historického vývoje. Dnešní terorista realizuje s cílem „být viděn“ zejména činy většího rozsahu, jak do škody na zdraví či na majetku. Vliv masmédií všeho typu se proto dnes stal běžnou součástí každé odborné studie na téma profil teroristy. „Mediální interpretace ve světových televizích, v novinách, rozhlase či na internetu provádí teroristům velkou službu k propagaci jejich činů. Vliv terorismu na myšlení lidí a schopnost vyvolat strach je zpravidla naplněn bez větších překážek. Někteří teroristé dokonce míru své úspěšnosti srovnávají podle míry „viděn“ nebo „neviděn“ v masmédiích. Masmédia proto plní zásadu napjatosti, která je zásadou nejdůležitější pro terorismus, čímž posilují myšlení samotných teroristů v tom, že jejich čin „měl smysl“. Z pozice

terorismu mají dnes média nezastupitelný význam nejen pro zviditelnění, ale i pro nábor nových členů nebo pro činnost teroristických organizací“. (Zeman, 2001, s. 52)

V předchozích kapitolách jsem se zabýval problematikou nejvýznamnějších teroristických organizací působících v jednotlivých částech světa. Tyto organizace, které mají svoji historii, vnitřní strukturu, ekonomickou stabilitu a vliv, znamenají velkou hrozbu pro současný svět. Z pohledu psychologického je jejich vliv na společnost nepřehlédnutelný a jejich síla vždy dosahuje velkých rozměrů v případě, že organizace působí v různých částech světa.

Z druhé strany však nesmíme zapomenout na činnost teroristy (jednotlivce), který má pouze určité vazby na teroristickou organizaci, ale k činu se hlásí sám. Sledování jedince je samozřejmě komplikovanější, vyšetřování je náročnější a vyžaduje často mravenčí práci odborníků v této oblasti. Terorista jako jednotlivec je totiž rafinovanější v tom, že se přihlásí k mnoha útokům pod různými organizacemi, kterými je nepřímo podporován, byť v médiích vystupuje pod vlastní identitou. Nejmenší skupinou jsou však teroristé (jednotlivci), kteří jednají skutečně jen sami za sebe („solisté“). Jejich činy jsou v očích shodně myslících lidí vnímány jako snaha zavděčit se a získat větší vliv v organizaci.

V profilu teroristy se dnes odborníci se značnou oblibou zabývají možností, zda lze vytvořit obecnou představu o psychologickém profilu teroristy. Tuto myšlenku lze přirovnat k myšlence, kterou známe z kriminalistiky. Psychologové podle motivu pachatele a podle důkazů z místa činu pomáhání vyšetřovatelům stanovit sociální a psychologický profil pachatele. Tyto výsledky často pomohly orgánům činným v trestním řízení odhalit pachatele trestného činu a následně zhodnotit jeho schopnost socializace ve vztahu ke společnosti.

Obecně však můžeme říci, že řada těchto studií je považována za studie nereálné, protože jdou proti zákonitostem terorismu. „Východiska těchto studií jsou nesystematické, nezahrnují v sobě principy současného boje proti terorismu, popírají rozmanitost definice terorismu, nabízejí strategie v boji proti terorismu, které jsou ekonomicky náročné atd. Přesto určitá část odborníků možnost vytvoření „všeobecné tváře teroristy“ neopustila proto, že v této možnosti vidí další cestu pokroku v boji proti terorismu“.

Podle Jana Zemana, významného českého odborníka na terorismus lze teroristu charakterizovat jako osobu mladší třiceti let, aktivně zaměřenou (u osoby lze sledovat zájem o společenskou, kulturní a politickou dění), s vysokoškolským vzděláním často v oboru

medicíny, práva, technických či pedagogických věd. Terorista je zřídka zaměstnán na plný úvazek, z pohledu psychologického je samotář. Věří nadměrně ve své schopnosti, které často přeceňuje. Z pozice svých schopností vystupuje tak, že má vždy pravdu, je ochoten obětovat sám sebe pro vyšší cíl (víru, boha, přírodu, celý svět) a rovněž věří, že násilí „může být morálně vyšší cíl“, a tudíž „může být i spravedlivé, jestliže vede k vyšším cílům“. Terorista vyhledává i publicitu (masmédia). (Zeman, 2002, s. 52)

5 Terorismus v České republice

Terorismus je celosvětovým problémem, který prochází napříč všemi kontinenty, bez ohledu na vyspělost dané země, její rozlohu, počet obyvatel či kulturní vývoj. Terorismus je téměř tak starý jako lidstvo samo, a proto by neměl být pro své historické kořeny podceňován. V dnešní době postmoderního světa, ve kterém se na nás všechny valí různé prostředky moderní doby, dosáhl terorismus jiných rozměrů. Všechny oblasti lidské činnosti zachytily možnosti moderní doby a postupem času je začaly využívat. Terorismus samozřejmě nezůstal pozadu. Na prudký nárůst moderních technologií, které s sebou přinášely nejen pozitivní změnu, ale i negativní společenské jevy, bylo třeba reagovat řadou legislativních změn, ale i praktických opatření v oblasti bezpečnostní politiky státu. Tyto změny byly zcela jistě zrychleny několika zásadními skutečnostmi, které otřásl celým světem. Šlo o dva teroristické útoky, které svým rozsahem materiálních i morálních škod měly dopad na celý svět: útok teroristů na dvě věže Světového obchodního centra a na Pentagon (2001) ve Spojených státech amerických a tzv. útok na Madrid (2003). Všechny státy, které měly v době těchto činů již zkušenost s terorismem, se začaly obávat značného nárůstu tohoto negativního společenského jevu. Bezpečnostní experti těchto států zvýšili tlak na politickou reprezentaci, čímž dokázali přinutit celou společnost k přijetí zásadních změn v oblasti bezpečnostní politiky státu.

Dnes, v roce 2010, několik let po těchto hrozivých teroristických útocích, by se mohlo zdát, že je terorismus na ústupu. Není tomu tak. Jeho síla pouze utichla. Otázkou však je na jak dlouho a kde znovu udeří. Po výše uvedených teroristických útocích bylo vynaloženo obrovské úsilí všech států na to, aby se tyto činy neopakovaly. Do té doby „do jisté míry rozdělený svět“ začal intenzivněji spolupracovat v boji proti tomuto negativnímu společenskému jevu. Svět totiž přišel na to, že heslo „společnými silami dokážeme vše“ není jen obecnou tezí či prázdnou formulací. Celosvětové organizace, které byly založeny právě z důvodu bezpečnosti, zvýšily aktivitu, kterou posílily vzájemnou mezinárodní spolupráci západu a východu. U jednoho stolu se proto pravidelně začali scházet představitelé „velmocí“, mezinárodních organizací, ale i představitelé „malých států“, kteří do té doby neměli zkušenosti s teroristickými útoky. Mezi tyto státy patřila i Česká republika, která se později stala členem Evropské unie. V této době se rovněž daleko více než kdy jindy ukázaly hranice mezi těmi státy, které myslí boj proti terorismu skutečně vážně a mezi těmi státy, které mají z terorismu být tajně nějaký zisk. Česká republika se stala členem proudu aktivně bojujícím proti jakémukoliv typu terorismu.

6 Boj proti terorismu v České republice

Boj proti terorismu vychází ze zkušeností jednotlivých států, které se opírají o strategické koncepce vytvořené bezpečnostními odborníky daného státu. Strategické koncepce v sobě zahrnují popis a závěry z jednotlivých teroristických útoků menšího či většího rozsahu. V koncepcích můžeme najít odpovědi na základní otázky: jak předcházet teroristickému útoku, jaká je reálná hrozba teroristického útoku, kdo nám v případě teroristického útoku pomůže, jak se chovat při teroristickém útoku. Obecně lze říci, že strategické koncepce zpravidla stojí na dvou základních stavebních kamenech, na legislativních opatřeních, někdy nazývaných jako opatření teoretická. Opatření tohoto typu lze dělit na opatření daného státu (domácí opatření) a na opatření mezinárodní (právní závazky, které daná země má vůči svým partnerům a mezinárodním organizacím a na oblast předpokládaného vývoje terorismu). Druhým základním stavebním kamenem v boji proti terorismu jsou praktická opatření, častěji jsou známa pod názvem opatření „s přímým dopadem“. Praktická opatření opět posuzujeme v mezinárodním či domácím měřítku, např. jde o opatření finanční, bezpečnostní, strategická, vojenská. Oba tyto základní kameny nesmí jít proti sobě, musí se vzájemně doplňovat, pravidelně aktualizovat na základně současného společenského vývoje.

6.1 Legislativní boj proti terorismu v České republice

Legislativní boj proti terorismu se provádí v naší zemi, stejně jako v celém civilizovaném světě, zejména prostřednictvím mezinárodních smluv, přijetím odpovídajících právních předpisů větší či menší právní síly, tvorbou dokumentů, pořádáním seminářů a setkáním odborníků. Na uvedeném legislativním rámci se podílí odborníci z mnoha oblastí (bezpečnostní experti, právníci, psychologové, policisté, vojáci..), ale i široká odborná i laická veřejnost. Hlavním dokumentem v boji proti terorismu na našem území byl „Národní akční plán v boji proti terorismu“, který platil pro období roku 2007 – 2009. V současné době byl tento dokument aktualizován o závěry z předchozích strategických koncepcí, ve kterých ne vždy byly splněny jejich závěry. Z toho důvodu byl přijat nový dokument pod novým názvem „Strategie boje proti terorismu pro léta 2010 – 2012“.

„Strategie boje proti terorismu“ je v podstatě akční plán vlády, který má za cíl ukázat boj proti terorismu z pozice „řadového“ občana, dále pojmenovat široké spektrum oblastí, jichž se terorismus dotýká, a rovněž poukázat na slabiny bezpečnostní politiky státu, včetně

cesty, jak odhalené slabiny odstranit. „Strategie boje proti terorismu“ si na rozdíl od předchozího „Národního akčního plánu boje proti terorismu“ z let 2007 až 2009 nepoložila za cíl v jediném dokumentu popsat všechny problémy terorismu. V minulosti byly řadou odborníků kritizovány „velké dokumenty“ právě za svoji nepřehlednost a nesrozumitelnost. Plán tedy přepokládá vznik dalších významných dokumentů, jež se srozumitelněji budou zabývat otázkou hrozby terorismu v ČR. Pokud však pečlivěji srovnáme legislativní plán vlády v období let 2007 -2009 a „nový“ legislativní plán pro období let 2010 až 2012 můžeme říci, že vyjma zpracování závěrů a poučení se z chyb z let minulých je „nový“ plán více určen pro laickou veřejnost a záměrně se vyhýbá plnění konkrétních úkolů v boji proti terorismu do budoucna. Plán rovněž pojmenoval příčiny, proč nebyly naplněny závěry z let minulých (nedostatek politické vůle, pomalá výměně informací, nedodržování politických dohod). Plán klade za cíl vzít si příklad z těchto chyb, určit priority v boji proti terorismu a ty postupně řešit, upozornit na další možné překážky v boji proti terorismu ve vazbě k veřejnosti a nastartovat širokou diskusi na toto téma.

6.2 Přímý boj proti terorismu

Strategický plán vlády dále podle obecného legislativního rámce identifikoval možné hrozby spojené s nárůstem terorismu ve výše uvedených rovinách (teoretické i praktické). Tyto hrozby podporují vznik terorismu, a proto jsou celou společností vnímány jako hrozby spojené s ohrožením bezpečnosti každého z nás. Jak ukazují současné statistiky, největší hrozbou pro státy Evropského unie je vysoký nárůst vlivu radikálního islamismu ve světovém měřítku. I když se zejména v letech 2007 až 2008 díky vynaložení značných finančních prostředků podařilo tento vliv zpomalit, nesmíme vliv radikálního islamismu podcenit.

Přímý boj proti terorismu v České republice proto můžeme rozdělit do těchto čtyř základních oblastí:

- boj proti extremismu (pravicový, levicový, nacionalistický, neonacistický),
- boj proti organizovanému zločinu,
- boj proti obchodu s drogami, lidmi, zbraněmi,
- boj proti korupci,
- boj proti ohrožení infrastruktury státu.

Boj proti terorismu jak z pohledu teoretické, tak praktické stránky by neměl faktický dopad bez realizace těchto opatření v praxi. Subjekty, které proti terorismu svojí

každodenní činností brojí, můžeme rovněž dělit podle různých hledisek. Nejobecnějším hlediskem je dělení podle států:

- 1. skupina: státy přímo ohrožené terorismem – státy, kde se v minulosti teroristický čin odehrál, např. Spojené království Velké Británie a Severního Irska (IRA), Španělsko (Baskové), Rusko (Rudé brigády),
- 2. skupina: státy nepřímo ohrožené a státy, kde byly v minulosti zatčeny osoby podezřelé z teroristického činu nebo zde byl určitý dílčí projev teroristických akcí (např. Česká Republika).

Jak vyplývá z mnoha vládních i nevládních dokumentů, ale i z pozice českého státu v mezinárodním měřítku, terorismus považujeme za varování a za zásadní bezpečnostní výzvu současného světa. Terorismus je proto pro první i druhou skupinu států prioritou a vnějším nepřítelem, který ohrožuje bezpečnost státu tzv. zvnějšku. Jednotlivé pilíře, které Česká republika pojmenovala ve strategických materiálech, musí být bez problémů plněny. Jasným a zřetelným plněným svých závazků vůči zahraničním partnerům, ale i vůči svým občanům dáváme jasný signál teroristům, že jsme na případný teroristický útok připraveni.

Každá „obrana“ proti negativnímu jevu, který se týká jakékoliv lidské činnosti, je postavena především na prevenci. Prevence v boji proti terorismu znamená teroristickému útoku předcházet, nečekat až na vypuknutí incidentu či jeho následku. Důležitou součástí je však propojení vzájemné informovanosti o možnosti spáchání teroristického útoku na našem území. V této části prevence hrají svoji významnou roli bezpečnostní informační služby na domácí i zahraniční půdě. Rychlost výměny informací o vzniku teroristického útoku a schopnost efektivně reagovat na teroristický útok ze strany složek integrovaného záchranného systému se v mnoha případech osvědčily. K tomuto postupu se státy v obou skupinách zavázaly na nejvyšší úrovni (státy Evropské unie, Severoatlantické aliance, Organizace spojených národů).

Další způsob boje proti terorismu, ve kterém naše země v poslední době vykazuje značný posun k lepšímu, je boj proti jeho „dítěti“ extremismu. Extremismus je vnímán jako předstupeň terorismu, byť je jeho „mírnější“ formou. Stejně jako terorismus je i extremismus propagandou násilí jako prostředku, který podle stoupenců obou těchto směrů pomůže vyřešit největší problémy světa, a to za každou cenu. Zcela nebezpečnou a v současné době nežádoucí formou projevu extremistických sil se stala jejich značná radikalizace. Tyto struktury mají jednodušší přístup k moderním komunikačním technologiím. Posiluje se také mediální vliv často nazývaný jako tzv. mediální divadlo.

Atraktivní čas (státní svátek) a s ním spojená demonstrace protistátní politiky, setkání stoupenců radikálních myšlenek, alternativy řešení společenských problémů, propagace hudby a tiskovin, následné potyčky dvou zcela odlišných proudů extremistů před televizními kamerami anebo sportovní či kulturní akce několikrát přerušovaná pro nespočetné chování radikálního jádra extremistů, kteří se nepřišli bavit, ale řešit „velké“ problémy, to vše je mediální divadlo. Mediální divadlo a jeho značný nárůst a vliv na myšlení zejména mladých lidí vytváří velkou překážku. Teroristé jsou na mediálním divadle velmi závislí. Čím větší prostor a možnost propagace dostanou, tím větší vliv na společenský vývoj budou mít.

Posledním a nejrozsáhlejším podporovatelem terorismu je obchod se zbraněmi, lidmi, drogami a na něho navazující organizovaný zločin. S nadsázkou řečeno: hlavním zdrojem financování extremistických a teroristických aktivit je právě tento druh obchodu. Dalším neméně malým zdrojem je korupce. Technologický postup při výrobě zbraní a střeliva, jejich přeprava přes hranice bez cla, následný předražený prodej, popř. provize za použití je velkou cestou k velmi špinavým zdrojům. Destabilizované země, se kterých dochází k pronásledování nežádoucích osob, k potlačování základních lidských práv či k závažným přírodním změnám, jsou země, kde teroristé a lidi s nimi spolupracující nabízejí za vysoký poplatek změnu života k lepšímu. Teroristé jsou ochotni člověka převést přes hranice, zajistit mu v dané zemi ubytování a falešné doklady. Společně s „novým občanem“ do země většinou přicházejí drogy, aniž by o tom tento jedinec věděl. U žen je typickou součástí cesty k lepšímu životu poskytování sexuálních služeb a žena v nabídce těchto služeb pokračuje i „nové zemi“. Zpravidla se všichni tito lidé dostanou do jiné země, než původně chtěli. Stanou se tak velmi snadnou kořistí pro vydírání a další velmi laciné sliby. Tyto „oběti“ skrytě živí terorismus a jsou tak pravidelným zdrojem jeho financování.

Zvláštní kategorií financování terorismu je korupce. O korupci toho bylo napsáno mnoho a je faktem, že není na světě státu, který by s korupcí nebojoval. Prostředky na to, jak jejímu vlivu zamezit, jsou různé: od daňových přiznání až po zvýšení pravomocí policejních orgánů. Financování terorismu prostřednictvím korupce roste úměrně právě v souvislosti s obchodem se zbraněmi a lidmi. Způsob financování uplacením nejvyšších státních úředníků je typický pro východní země, kde úzké vazby veřejné správy s terorismem jsou v podstatě normou. Posléze již není problémem se dostat k informacím, které mají vysoký stupeň utajení. Následně mohou být informace pro protiteroristické síly pozdrženy, čímž protistrana získává značný náskok jak pro využití, zničení či přenos těchto

informací. Ve většině případů jsou čelní představitelé zemí východní části polokoule překvapeni, že vyspělé státy nemají vůli tak citlivé informace těmto státům předávat a požadují od východních států jasné záruky v boji proti korupci.

6.3 Nedostatky v boji proti terorismu v České republice

Historický vývoj po celém světě, nové formy terorismu, příčiny jejich vzniku, nárůst extremismu a řada teroristických útoků, které svým celkovým dopadem překročily doposud zjevný rámec, vedly státy po celém světě k novému hodnocení opatření v boji proti terorismu. Na základě několika setkání čelních představitelů států a bezpečnostních expertů společně bojujících proti terorismu byly učiněny následující závěry: musí dojít k analýze efektivitu současných opatření v boji proti terorismu, „starší postupy“ musí být nahrazeny novějšími a razantnějšími“, každá země musí vytvořit a schválit zřejmý plán legislativních a praktických opatření v boji proti terorismu na svém území, včetně přehledu mezinárodních závazků vůči bezpečnostním partnerům, dále musí identifikovat jednotlivé subjekty v oblasti veřejné správy, které budou muset na všech úrovních v případě teroristického útoku zasáhnout podle svěřených kompetencí.

Česká republika po událostech ve Spojených státech amerických a ve Španělsku přijala obrovské množství opatření v boji proti terorismu. Subjekty podílející se na plnění těchto opatření reagovaly na výše uvedené mezinárodní analýzy, které poukázovaly na neplnění či nedostatky některých kritérií ze strany orgánu veřejné správy na našem území. Česká republika se musí v období 2012 až 2014 zaměřit na tyto skutečnosti:

- 1) zlepšit preventivní dohled nad strategickými objekty v zemi,
- 2) odstranit nedostatky při komunikaci uvnitř orgánů veřejné správy, ale i ve vazbě na mezinárodní bezpečnostní složky,
- 3) zkvalitnit vzdělávání v oblasti krizového řízení.

Do bodu č. 1 lze zcela jistě zahrnout zvýšený bezpečnostní dohled nad vládními a reprezentativními budovami, dohled nad objekty s vysokým výskytem lidí (nákupní centra, sportovní stadiony a dopravní uzly), dohled nad zdroji pitné vody, nad elektrárnami, památkami a jinými významnými objekty. Nesmíme však zapomenout na ochranu přepravy vysoce nebezpečného materiálu, např. převoz radioaktivního odpadu z elektrárny Temelín.

K bodu č. 2 musíme konstatovat, že zcela jistě souvisí s bodem č. 1. Ochrana strategických objektů v zemi by podle mezinárodních expertů měla být zabezpečena

elektronickými systémy v návaznosti na všechny subjekty veřejné správy, nejen subjekty bezpečnostní. Důležité je tedy přijmout jednotný elektronický bezpečnostní systém pro případy krizového řízení, k němuž budou mít přístup orgány integrovaného záchranného systému a orgány veřejné správy zajišťující krizové řízení.

V oblasti komunikací je České republice rovněž vytýkáno, že v předchozích letech neprovedla reformu zpravodajských služeb. Pravomoce zpravodajských služeb a policejních složek jsou ve vztahu k jejich zahraničním partnerům nedostatečné zejména při výměně citlivých informací. Je třeba pokračovat v legislativních, ale i v technických úpravách této oblasti s tím, že nelze opomenout základní lidská práva (právo na soukromí, na ochranu osobnosti a právo na nedotknutelnost obydlí). Tato opatření jsou otázkou dostupnosti finančních prostředků, ale v současné ekonomické krizi, kdy dochází k rozsáhlým finančním škrtům v jednotlivých rezortech, nelze v dlouhodobém výhledu očekávat výrazné zlepšení výše uvedených opatření.

V bodě č. 3, který se věnuje oblasti vzdělanosti, má Česká republika vážné nedostatky. Státy Evropské unie reagovaly na hrozbu teroristického útoku efektivněji jak na půdě akademické, tak v oblasti informovanosti široké veřejnosti. Česká republika má nedostatek odborníků na oblast krizového řízení, bezpečnostních systémů, elektronických a informačních systémů, krizových strategií. V současné době byla některá opatření učiněna (např. pokusy o zavedení oboru krizového řízení, opětovné zavedení výuky první pomoci). Na druhou stranu máme ještě značné mezery v bezpečnostní výchově, která je spíše omezená, branná výchova od základní až po střední školu v podstatě vymizela. Součástí této oblasti je však i spolupráce s odbornou i laickou veřejností, která je podle Evropské unie naprosto nedostatečná. Přednášky, semináře, besedy či odborné pořady v masmédiích se zabývají ukázkami významných teroristických útoků. Méně se zabývají otázkou, jak teroristickému útoku předejít či jak se při teroristickém útoku chovat.

6.4 Orgány zapojené do boje proti terorismu

Legislativní i technická opatření bychom mohli navrhnout, bez jejich realizace v praxi by tato opatření neměly faktický dopad pro každodenní život. Za uvedení opatření v život jsou společnosti plně odpovědné subjekty veřejné správy. Tyto subjekty jsou vůči společnosti povinny sledovat vývoj v oblasti terorismu, navrhnout a realizovat opatření v praxi, připravovat jejich změny. Pro společnost jsou však cíle daleko zásadnější:

předcházet teroristickým útokům, zjišťovat informace o teroristickém útoku, odhalovat a pronásledovat pachatele teroristických útoků, odstraňovat následky teroristických činů.

Orgány zapojené do boje proti terorismu lze z pohledu domácího i mezinárodního měřítko rozdělit na orgány:

- integrovaného záchranného sboru (Policie České republiky, Zdravotnická služba České republiky, Armáda České republiky),
- ostatní orgány veřejné správy (Bezpečnostní informační služba, krajské úřady, obecní úřady),
- mezinárodní orgány (Interpol, Europol, Organizace spojených národů, Severoatlantická aliance).

K subjektům integrovaného záchranného systému je třeba uvést, že jejich činnost je jak preventivní, tak represivní. Složku represivní představují právě orgány policie, státního zastupitelství a soudů. Tyto orgány pracují s informacemi s nejvyšším stupněm utajení (přísně tajné). Dále pracují s informacemi od občanů, kdy zpracovávají nejrůznější oznámení, přijíždějí na místo teroristického útoku, zajišťují důkazy, využívají všech prostředků k odhalení pachatele i za cenu prolomení hranice ochrany lidských práv a svobod (zde spolupráce ze státním zástupcem a soudcem). Orgány policie při vyhodnocení všech důkazů většinou zjistí pachatele, kterého následně omezují na svobodě a sdělují mu obvinění. Společně se státním zástupcem shromažďují důkazy. Posléze je pachatel postaven před soud, který vyhodnocuje práci police a zpravidla uloží pachateli trest. Zdravotnická záchranná služba zmírňuje většinou katastrofické následky na zdraví civilního obyvatelstva. Na místo spáchání teroristického útoku přijíždí jako první. Armáda České republiky musí zabezpečit ochranu významných objektů. Jejím hlavním úkolem je však zajistit bezpečnost vzdušného prostoru naší země prostřednictvím letectva.

Ostatní subjekty realizují zejména dílčí úkoly vyjma Bezpečnostní informační služby (BIS), která je zpracovatelem klíčových informací z domácí i zahraniční scény. Její informace mohou vést k dopadení pachatele činu. V případě rychlé výměny informací může dojít ke zmaření činu, což zmírňuje následky činu, ale i prostředky vynaložené na sanaci činu. Orgány veřejné správy (krajské úřady) mají za úkol provádět kontrolní činnost vůči obecním úřadům, včetně metodické a praktické přípravy, připravují dokumenty důležité pro bezpečnostní orgány kraje a vyhodnocují možná rizika

teroristického útoku na svém území, podílejí se na přípravě legislativních změn pro ústřední orgány veřejné správy (ministerstva).

Mezinárodní orgány informují Českou republiku, jako člena Evropské unie i Severoatlantické aliance, o možných teroristických útocích na jejím území, ale i na území okolních států. Členství v těchto mezinárodních organizacích nám umožňuje lépe sledovat terorismus v celosvětovém měřítku a tím nám umožňuje elektivněji reagovat na případné bezpečnostní riziko.

PRAKTICKÁ ČÁST

Formulace hypotéz

Pro praktické šetření jsem formuloval dvě základní pracovní hypotézy, které ověří znalosti respondentů v oblasti terorismu. Tyto hypotézy budou sloužit k vyhodnocení výsledků dotazníkového šetření. Hypotézy jsem formuloval na základě prostudované literatury a svých zkušeností získaných při studiu terorismu.

Hypotéza A: Znalosti v oblasti terorismu budou v roce 2003 na vyšší úrovni než v roce 2010 ?

Hypotéza B: Požadavek na výchovu v oblasti terorismu bude v roce 2003 na nižším stupni než v roce 2010 ?

Metodika výzkumu

Výběr respondentů, metoda a sběr dat

K ověřování výše stanovených hypotéz jsem použil dotazníkovou metodu. Odpovědi na otázky jsem obdržel od celkového počtu 85 respondentů Střední policejní školy Ministerstva vnitra v Holešově. Dotazník byl sestaven v roce 2003 pro účely Středoškolské odborné činnosti, následně pak v roce 2010 pro účely této bakalářské práce. Věková struktura respondentů byla stanovena od 17 let do 19 let, na otázky odpovídali chlapci i dívky.

Dotazník jsem sestavil tak, aby se týkal znalostí z oblasti terorismu. Cílem dotazníku bylo porovnat znalosti v oblasti terorismu v době, kdy byl terorismus aktuálním společenským tématem (2002 - 2004) a v době, kdy je terorismus v útlumu (2009 - 2010). Věkové rozmezí 17 - 19 let bylo zvoleno proto, že studenti při učení ve vyšších ročnících získávají větší znalosti v oblasti bezpečnosti (studium práva, kriminalistiky, pořádkové a dopravní služby apod.). Rovněž bylo záměrně zvoleno prostředí Střední policejní školy Ministerstva vnitra v Holešově a to z důvodu, že lze předpokládat zájem studentů v oblasti bezpečnostní politiky státu, včetně boje proti terorismu.

Seznam otázek

Dotazník obsahuje sedm otázek, které ověřují základní znalosti z oblasti terorismu. Všechny otázky jsou položeny jasně a zřetelně. Na otázky č. 1, 2, 3 a 5 lze odpovídat otevřeně, zatímco na otázky č. 4, 6 a 7 uzavřeně. První otázka je zaměřena na zjištění věku, pohlaví respondenta a ročníku zvolené střední školy. Další otázky jsou sestaveny pro účely vyvrácení či potvrzení výše uvedených hypotéz.

V rámci dotazníku jsem položil respondentům tyto otázky:

- 1) Uveďte svůj věk a pohlaví.
- 2) Jakou znáte teroristickou organizaci ?
- 3) Jmenujte představitele teroristické organizace ?
- 4) Jaký znáte druh terorismus ?

- 5) Jmenujte druh zbraně hromadného ničení (ZHN), kterou teroristé při svém činu používají ?
- 6) Je Vám známo, jak máte postupovat podle platných zásad v případě teroristického útoku ?
- 7) Na jakém stupni vzdělávání (základní, střední, vysokoškolské) byste se chtěli s problematikou terorismu seznámit ?

Realizace výzkumu

9.2.1 Struktura výběrového vzorku

V roce 2003 byly otázky kladeny celkem 85 respondentům. V roce 2010 bylo dotazováno rovněž 85 studentů. Celkový počet je tedy 170 respondentů. Z celkového počtu osob, které se účastnily dotazníkového šetření (rok 2003 i 2010) bylo 140 chlapců (83 %) a 30 dívek (17 %). Dotazníkové šetření samozřejmě ovlivňuje fakt, že na střední policejní škole studují především chlapci.

Otázka č. 1 - Struktura vzorku podle věku a pohlaví respondentů.

V roce 2003 bylo nejvíce studentů ve věku 18 let (44 %), 17 a 19 letých bylo shodně 28 %. Z dotazníkového šetření v roce 2010 vyplynulo, že nejpočetnější skupina dotazovaných je ve věku 18 let (42 %), zatímco 17 a 19 letých bylo jen 26 % a 32 %.

Dotazníkovým šetřením bylo dále zjištěno, že ve věkovém rozsahu respondentů (17 - 19 let) bylo nejvíce chlapců i dívek ve věku 18 let.

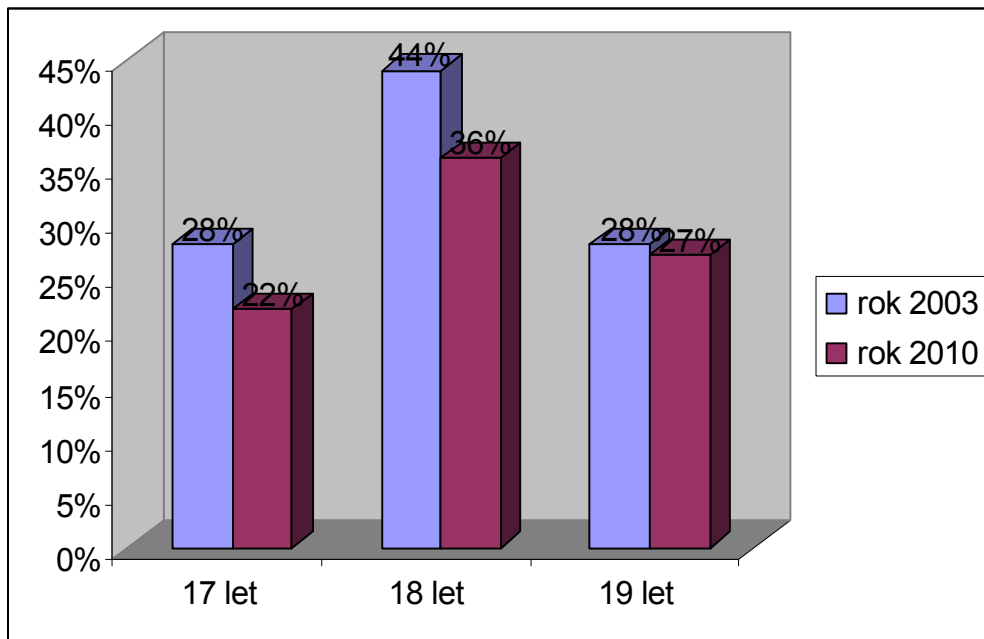
Tabulka č. 1 – Věk a pohlaví respondentů.

věk	rok 2003						rok 2010					
	celkem		chlapci		dívký		celkem		chlapci		dívký	
		%		%		%		%		%		%
17 let	24	28	21	31	3	18	22	26	19	26	3	23
18 let	37	44	27	40	10	59	36	42	28	39	8	62
19 let	24	28	20	29	4	23	27	32	25	35	2	15

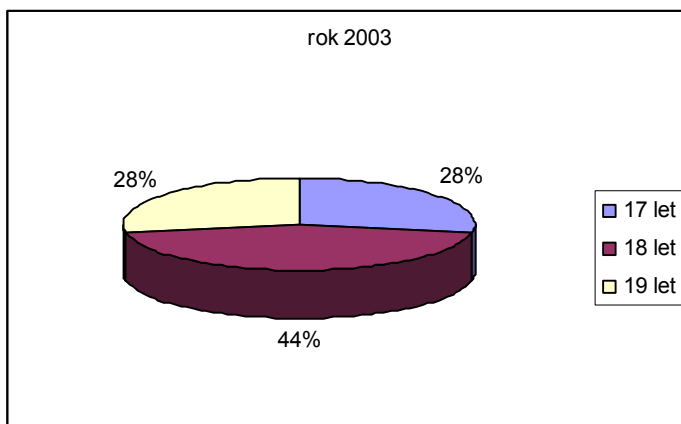
K otázce č. 1 jsem zvolil tři druhy grafů. V grafu č. 1 porovnávám v jednotlivých letech věkovou skupinu 17, 18 a 19 let, a to v roce 2003 a 2010. Vybral jsem sloupcový typ grafu.

Graf č. 2 znázorňuje rok 2003 a graf č. 3 rok 2010 v procentech věkových kategorií, a to výsečovým typem grafu s prostorovým efektem.

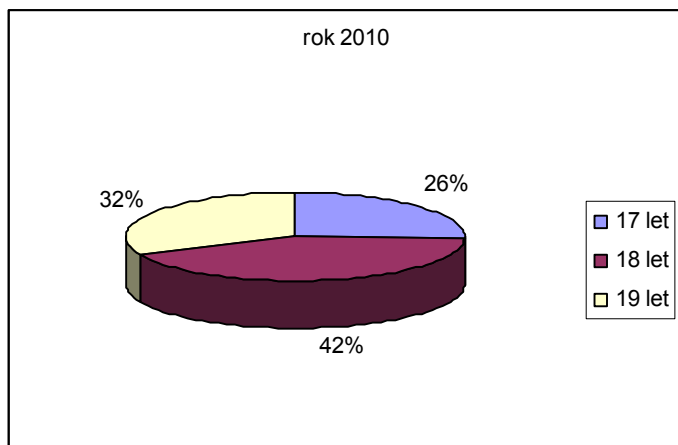
Graf č. 1 – Věk respondentů.

Graf č. 2 – Věk respondentů v roce 2003.

Graf č. 3 – Věk respondentů v roce 2010.

Otázka č. 2 - Jakou znáte teroristickou organizaci ?

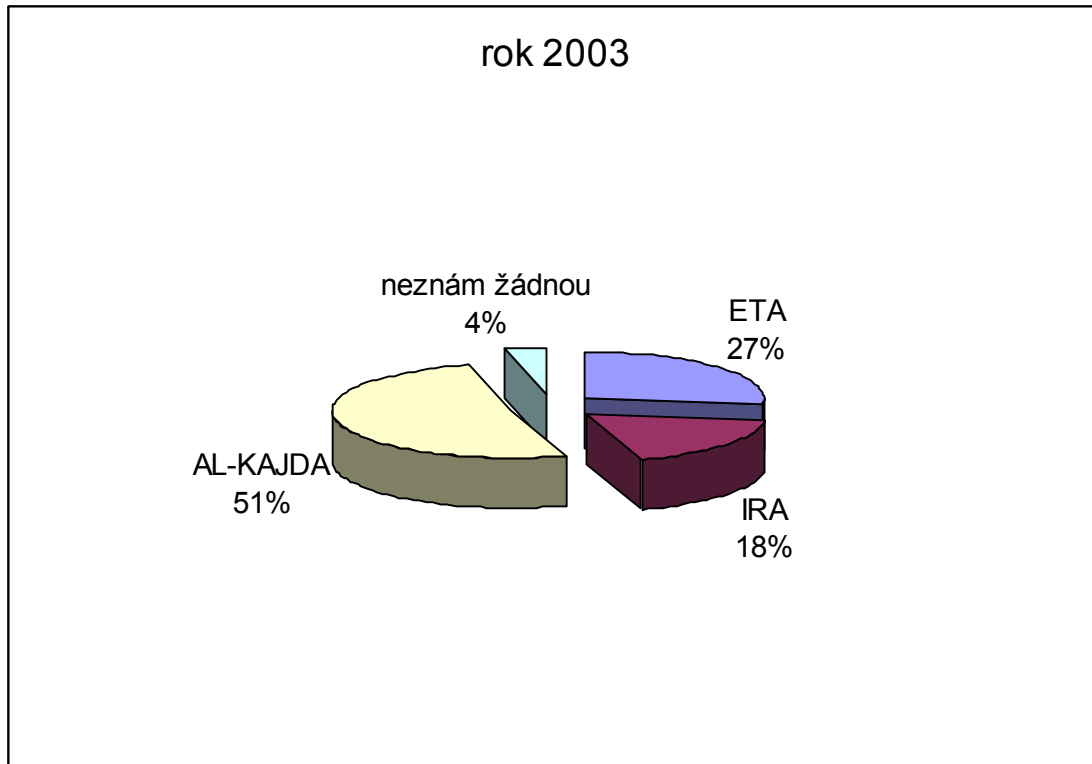
V roce 2003 (kdy byl terorismus tzv. „na vrcholu“) na otázku odpovědělo „neznám žádnou“ teroristickou organizaci pouze 4 % z celkového počtu respondentů, zatímco v roce 2010 (kdy byl terorismus „na útlumu“) již neznalo žádnou teroristickou organizaci 25 % dotazovaných. Zajímavostí je, že jak v roce 2003, tak v roce 2010 je nejznámější teroristickou organizací AL –KAJDA. Tuto organizaci zná 51 %. V této otevřené otázce si vzpomnělo v roce 2003 27 % respondentů na teroristickou organizaci ETA, 18 % jich uvedlo teroristickou organizaci IRA. Kdežto v roce 2010 ví o teroristické organizaci ETA jen 6 %, IRU zná stále 18 %.

Tabulka č. 2 - Jakou znáte teroristickou organizaci ?

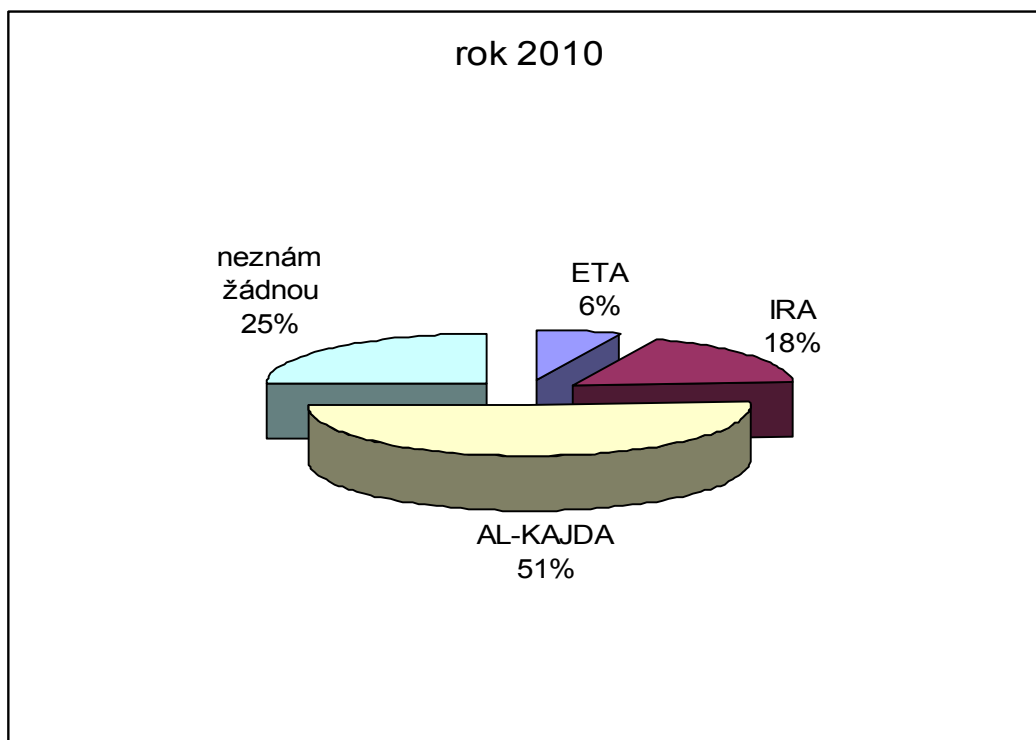
teroristická organizace	rok 2003		rok 2010	
		%		%
ETA	23	27	5	6
IRA	15	18	15	18
AL - KAJDA	44	51	44	51
neznám žádnou	3	4	21	25

K otázce č. 2 jsem pro názornost použil výsečový typ grafu s prostorovým efektem, a to pro oba srovnávané roky.

Graf č. 1 - Jakou znáte teroristickou organizaci ?

Graf č. 2 - Jakou znáte teroristickou organizaci ?

Otázka č. 3 - Jmenujte představitele teroristické organizace ?

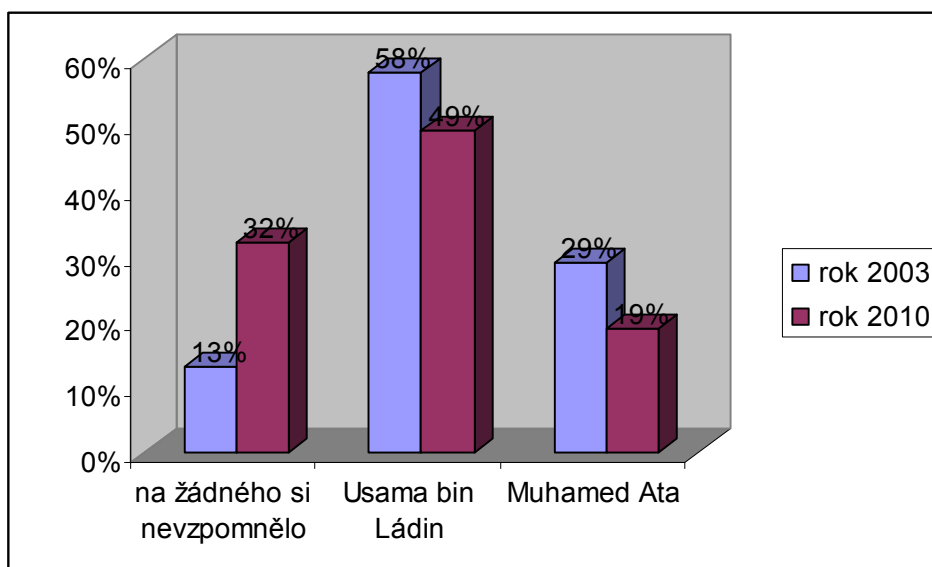
V roce 2003 si na „žádného představitele“ teroristické organizace nevzpomnělo pouze 13 % z celkového počtu respondentů. V roce 2010 však „žádného představitele“ teroristické organizace nevedlo již 32 % respondentů. Nejznámějším představitelem teroristické organizace byl v roce 2003 i v roce 2010 Usama bin Ládín (58 %) a (49 %), dále pak Muhamed Ata (29 %) a (19 %).

Tabulka č. 3 - Jmenujte představitele teroristické organizace ?

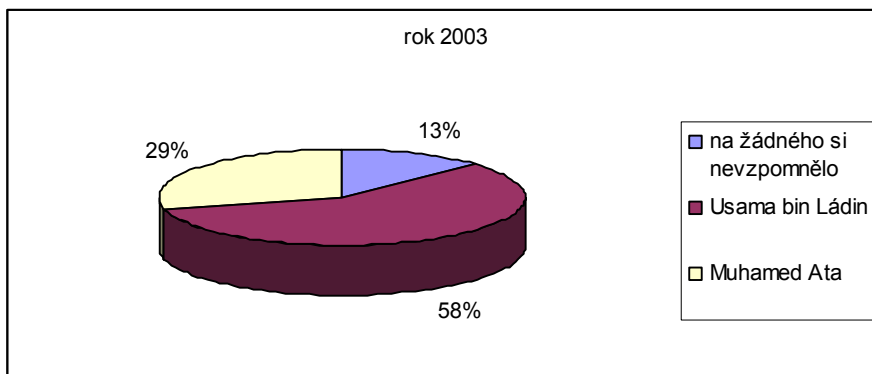
představitel teroristické organizace	rok 2003		rok 2010	
		%		%
na žádného si nevzpomenou	11	13	27	32
Usama bin Ládín	49	58	42	49
Muhamed Ata	25	29	16	19

V roce 2003 (v době, kdy byl terorismus „na vrcholu“) bylo podvědomí vyšší než v roce 2010, což lze vyvodit z grafu č. 1. Toto tvrzení lze potvrdit tím, že v roce 2003 si „nevzpomnělo“ na žádného teroristu 13 % lidí, naopak v roce 2010 to bylo již 32 %. Přesto, že byla otázka otevřená, mohl jsem porovnávat pouze dva neznámější teroristy, protože si respondenti na žádného jiného teroristu nevzpomněli (např. na Abu Zubejdu). Podle grafu č. 2 a č. 3 je pozoruhodností, že v roce 2003 i v roce 2010 si nejvíce lidí vybavilo Usama bin Ládina (nejhledanějšího teroristu světa).

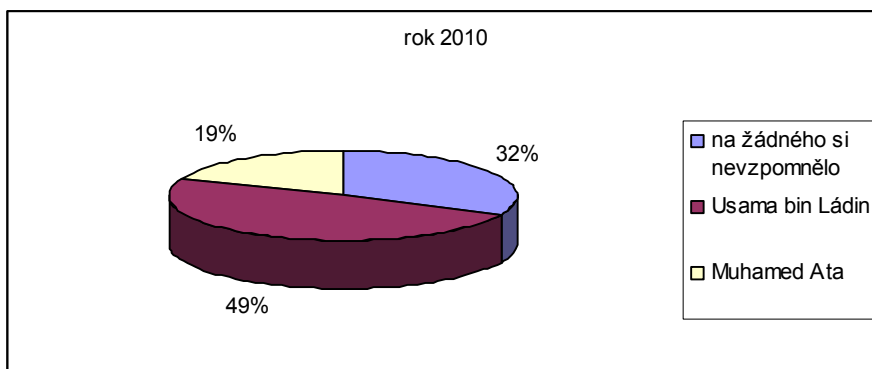
Graf č. 1 - Jmenujte představitele teroristické organizace ?

Graf č. 2 - Jmenujte představitele teroristické organizace ?

Graf č. 3 - Jmenujte představitele teroristické organizace ?

Otázka č. 4 - Jmenujte druh terorismu ?

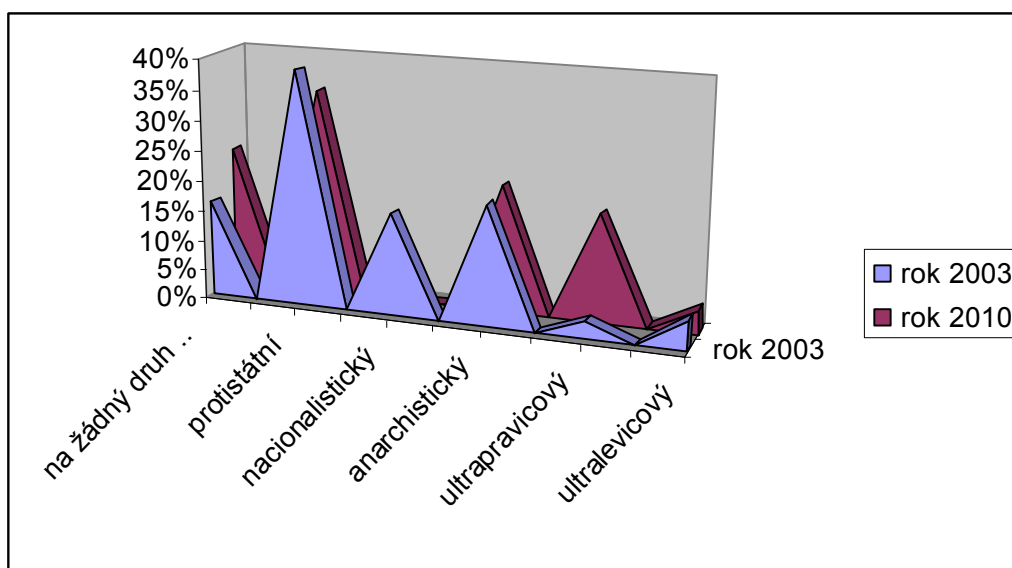
Formu této otázky jsem zvolil uzavřenou, jelikož jsem předpokládal, že studenti policejní školy přes dané zaměření studia si nemusí vybavit druh terorismu. V roce 2003 si na „žádný druh“ terorismu nevzpomnělo 16 % respondentů. Nejčastější odpovědí na danou otázku byl terorismus protistátní, nacionalistický, anarchistický. V méně častých odpovědích se studenti „identifikovali“ s terorismem ultrapravicovým a ultralevicovým. V roce 2010 si „žádný druh“ terorismu nepamatovalo 23 % chlapců a dívek. Nejčastějším druhem terorismu byl pro respondenty opět druh státního terorismu, dále si účastníci dotazníku vybavili terorismus anarchistický a ultrapravicový.

Tabulka č. 1 - Jmenujte druh terorismu ?

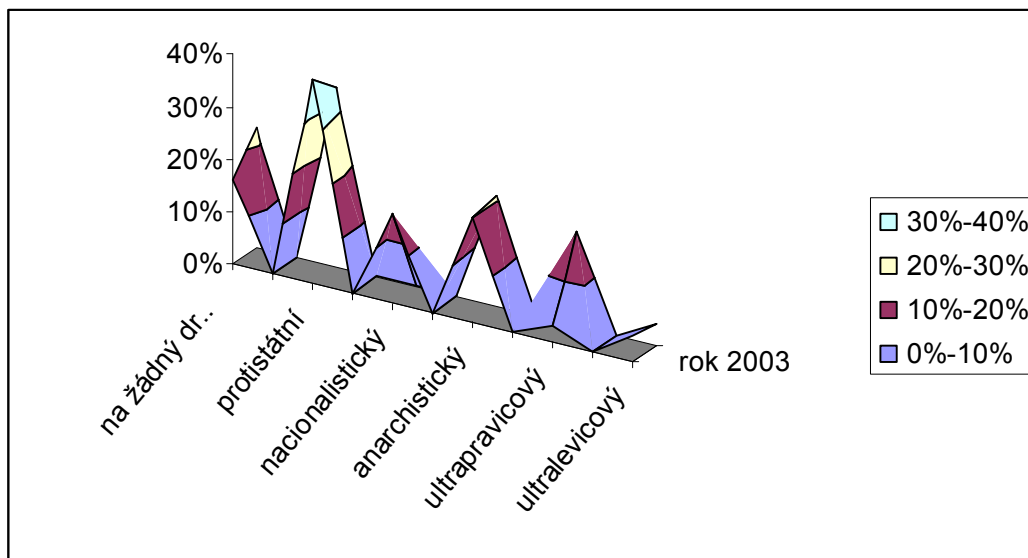
druh terorismu	rok 2003		rok 2010	
		%		%
na žádný druh si nevzpomnělo	14	16	20	23
protistátní	33	39	29	34
nacionalistický	14	17	0	0
anarchistický	17	20	18	21
ultrapracvicový	3	3	15	18
ultralevicový	4	5	3	4

Plošný s prostorovým efektem (graf č. 1) a prostorový povrchový (graf č. 2) znázorňují v procentech znalost podle druhů terorismu. Na základě níže uvedených výsledků jde vidět, že dotazníkové šetření bylo realizováno na půdě policejní školy, kdy nejčtenější možností byl zvolen druh protistátního terorismu. V roce 2003 byl nejméně čtenou odpovědí ultrapravicový terorismus, v roce 2010 si nevybral žádný student možnost nacionalistického typu terorismu.

Graf č. 1 - Jmenujte druh terorismu ?

Graf č. 2 - Jmenujte druh terorismu ?

Otázka č. 5 – Jmenujte druh zbraně hromadného ničení (ZHN), kterou teroristé při svém činu používají ?

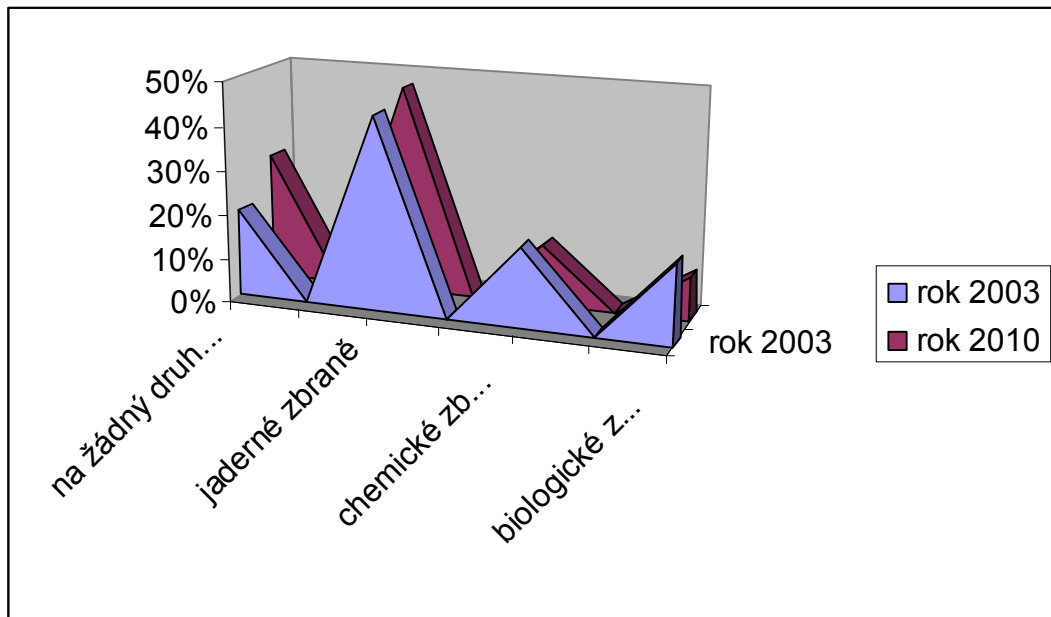
V roce 2003 „žádný druh“ zbraně hromadného ničení neznalo 20 % respondentů. Nejčastější odpovědi chlapců i dívek na druh zbraně hromadného ničení byly zbraně jaderné (44 %), zbraně chemické (18 %) a zbraně biologické (18 %). V roce 2010 si na „žádný druh“ zbraně hromadného ničení nevzpomnělo 29 % dotazovaných, 47 % studentů znalo zbraně jaderné.

Tabulka č. 1 - Jmenujte druh zbraně ZHN, kterou teroristé při svém činu používají ?

druh zbraně	rok 2003		rok 2010	
		%		%
na žádný druh si nevzpomnělo	17	20	25	29
jaderné zbraně	38	44	40	47
chemické zbraně	15	18	12	14
biologické zbraně	15	18	8	10

Graf č. 1 je plošný s prostorovým efektem. V grafu jsem vyhodnotil všechny uvedené alternativy zbraní hromadného ničení. Jaderná zbraně jsou nejvíce známy v obou letech, nejméně jsou známy zbraně biologické.

Graf č. 1 - Jmenujte druh zbraně hromadného ničení (ZHN), kterou teroristé při svém činu používají ?

Otázka č. 6 - Je Vám známo, jak máte postupovat podle platných zásad v případě teroristického útoku ?

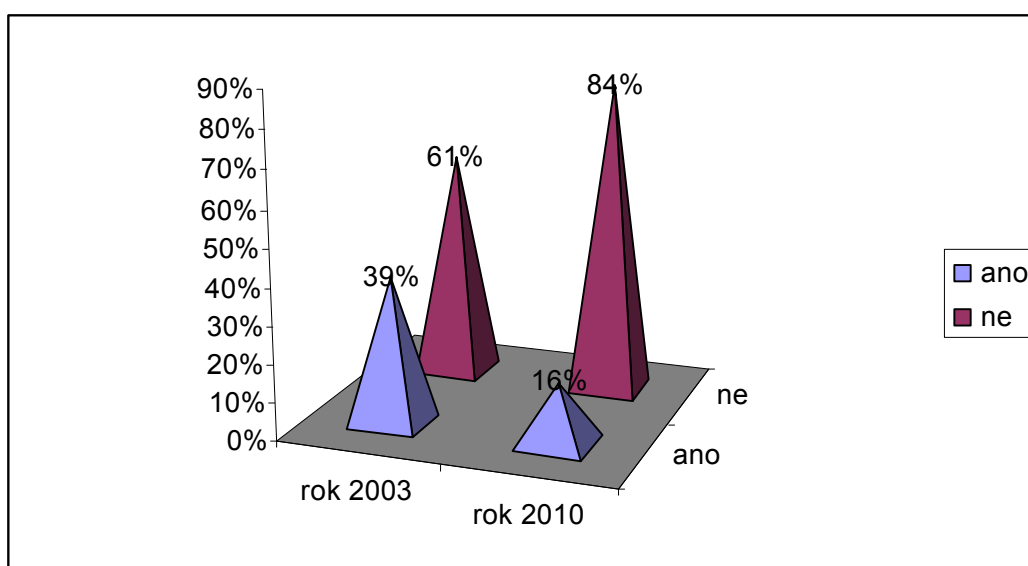
Studentům policejní školy jsem dal v této otázce na výběr dvě možné odpovědi: „ano“ nebo „ne“. V roce 2003 odpověď „ano“ zvolilo 39 % chlapců a dívek, v roce 2010 pouze 16 %. Možnost „ne“ dalo 61 % dotazovaných v roce 2003, ale v roce 2010 už 84 % dotazovaných.

Tabulka č. 1 - Je Vám známo, jak máte postupovat podle platných zásad v případě teroristického útoku ?

	rok 2003		rok 2010	
		%		%
ano	33	39	14	16
ne	52	61	71	84

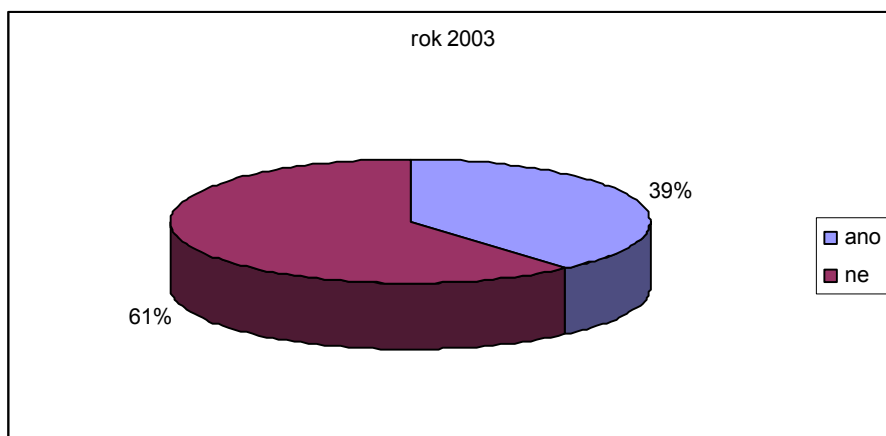
Jehlanový typ grafu ukazuje rozdíly mezi lety 2003 a 2010 mnou určených odpovědích „ano“ „ne“ v procentech. S odpovědí „ne“ se identifikovalo v roce 2010 84 % chlapců a dívek, což je zřejmé i z grafického zobrazení.

Graf č. 1 - Je Vám známo, jak máte postupovat podle platných zásad v případě teroristického útoku ?

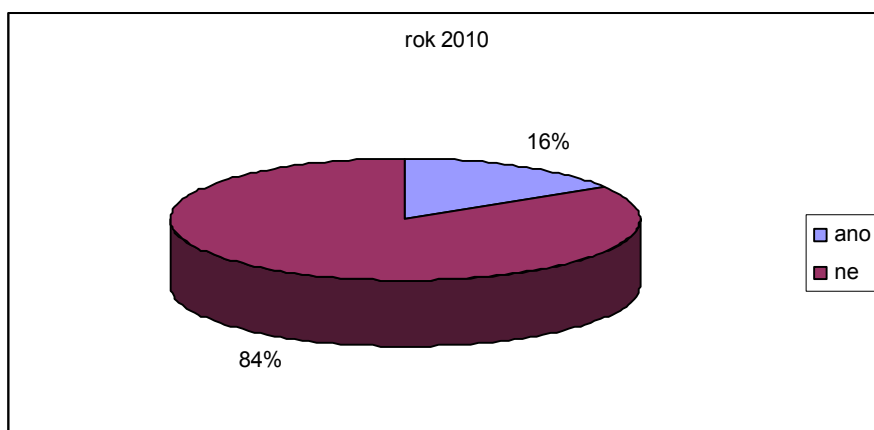
V roce 2003 odpovědělo z celkového počtu respondentů na výše uvedenou otázku 39 % odpovědí „ano“, zatímco „ne“ odpovědělo 61 % respondentů.

Graf č. 2 - Je Vám známo, jak máte postupovat podle platných zásad v případě teroristického útoku ?

V roce 2010 odpovědělo z celkového počtu respondentů na výše uvedenou otázku „ano“ 16 %, zatímco „ne“ odpovědělo 84 % respondentů.

Graf č. 3 - Je Vám známo, jak máte postupovat podle platných zásad v případě teroristického útoku ?

Otázka č. 7 - Na jakém stupni vzdělávání (základní, střední, vysokoškolské) byste se chtěli seznámit s problematikou terorismu ?

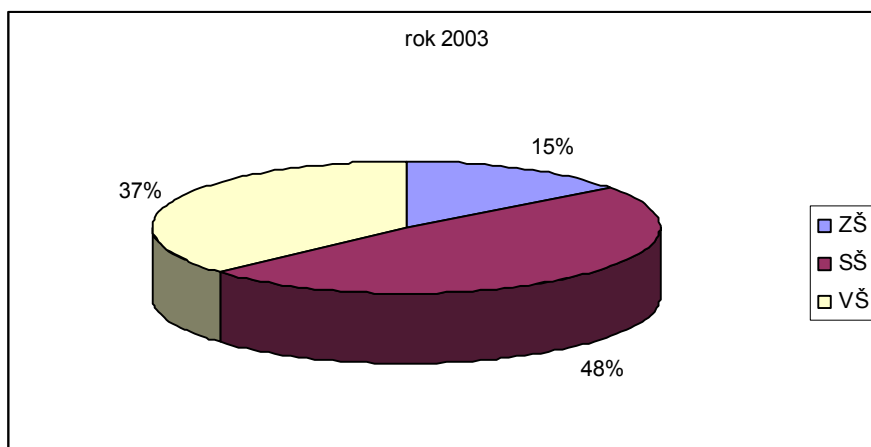
Studenti na střední policejní škole projevili nejmenší zájem seznámit se s problematikou terorismu na základním stupni vzdělání, což platí v obou letech. V roce 2003 bylo ochotno se v oblasti terorismu vzdělávat 48 % dotazovaných na střední stupni vzdělání, a 37 % na vyšším stupni vzdělání. Rok 2010 znamenal změnu přístupu v oblasti vůle se seznámením problematiky terorismu. Snaha seznámit se s problematikou terorismu se posunula až na vyšší stupeň vzdělání.

Tabulka č. 1 - Na jakém stupni vzdělávání (základní, střední, vysokoškolské) byste se chtěli seznámit s problematikou terorismu ?

stupeň vzdělání	rok 2003		rok 2010	
		%		%
na základní škole	13	15	14	16
na střední škole	41	48	32	38
na vysoké škole	31	37	39	46

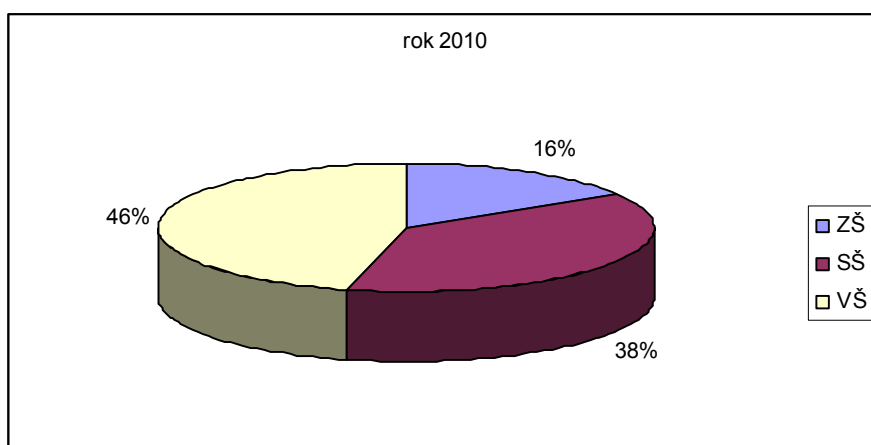
V roce 2003, kdy byl celý svět terorismem nejvíce postižen respondenti považovali za vhodné se seznámit s problematikou terorismu již na střední škole (48 %). Za dostačující se seznámit s touto problematikou na základní škole považovalo 15 % respondentů a 37 % respondentů se vyslovilo pro vysokou školu.

Graf č. 1 - Na jakém stupni vzdělávání (základní, střední, vysokoškolské) byste se chtěli seznámit s problematikou terorismu ?

V roce 2010 se však situace zcela otočila. Pro výchovu v oblasti terorismu bylo na střední škole pouze 38 % respondentů. Za dostačující se seznámit s problematikou terorismu na vysoké škole považovalo 46 % respondentů, 16 % respondentů bylo pro základní školu.

Graf č. 2 - Na jakém stupni vzdělávání (základní, střední, vysokoškolské) byste se chtěli seznámit s problematikou terorismu ?

Porovnání výsledků otázek z dotazníku vzhledem ke stanoveným hypotézám

Hypotéza A

Znalosti v oblasti terorismu budou v roce 2003 na vyšší úrovni než v roce 2010.

Otázky č. 2, 3, 4, 5 a 6 vykazovaly vždy vyšší míru znalosti v oblasti terorismu než v roce 2010. Odpovědi na otázky „neznám žádnou teroristickou organizaci“, „neznám žádného představitele teroristické organizace“, „neznám žádný druh terorismu“, „neznám žádnou zbraň hromadného ničení“ byly v procentech četnější v roce 2010 než v roce 2003. Tímto se potvrdila má hypotéza, že v roce 2003, kdy byl terorismus aktuálním společenským problémem, byla vyšší míra znalostí u studentů policejní školy než v roce 2010. Z výše uvedené hypotézy vyplývá, že míra znalostí v roce 2010 je nižší, protože je terorismus tzv. na ústupu. Znalosti respondentů v otázkách k terorismu byly v roce 2003 vyšší než v roce 2010.

Hypotéza B

Požadavek na výchovu v oblasti terorismu bude v roce 2003 na nižším stupni než v roce 2010 .

Na základě výsledků otázky č. 7 v roce 2003 nejvíce respondentů volilo možnost seznámení se s oblastí terorismu na střední škole, v roce 2010 na tutéž otázku dotazovaní projevíli zájem o poznatky z oblasti terorismu až v dobách studia na vysoké škole. Výchova k otázkám v oblasti terorismu byla v roce 2003 na nižším stupni než v roce 2010, tedy se nepotvrdila.

Závěr

V historii naší krásné země můžeme najít stránky kladné i stránky záporné. Svět kolem nás se neustále mění, je čím dál tím víc dynamičtější i rychlejší. Žijeme v době velkého vlivu moderních technologií, které nás neustále pohlcují. Tyto moderní technologie nejsou jen v rukou lidí poctivých, ale i v rukou jedinců, jež ohrožují bezpečnost nás všech. Terorismus se díky těmto lidem stal jedním z ústředních témat naší společnosti. V době moderní, kdy by se mír a klid mohly zdát samozřejmostí, bojujeme v některých částech světa o prostý život.

Terorismus je aktuálním globálním problémem lidstva. Celý svět s ohledem i na jiné globální problémy, považuje tento problém za nejsložitější, a to zejména z důvodu úmrtí mnoha tisíců nevinných lidí. Česká republika se zapojila do boje proti terorismu jak na domácí, tak i na zahraniční půdě a v boji proti terorismu použila všechny dostupné prostředky. Česká republika si tedy uvědomuje důležitost tohoto celosvětového problému, a proto plní veškeré závazky, jež plynou z jejího postavení.

Terorismus je problémem dynamickým. Je problémem se všemi společenskými důsledky, čímž zasahuje do života nás všech. Smyslem mé práce bylo tedy shrnout základní pojmy v oblasti terorismu, vystihnout významné historické mezníky u nás i ve světě, pojmenovat nejvýznamnější typy terorismu, ukázat prostředky proti terorismu. Důležitou součástí této práce je i základní přehled o stavu platné právní úpravy v České republice. Tato právní úprava je hlavním prostředkem v boji proti terorismu. Práce rovněž ukazuje největší nedokonalosti v boji proti terorismu, včetně současných právních závazků, které v této problematice ke světu máme. Česká republika je součástí Severoatlantické aliance a Evropské unie. Její partneři od ní očekávají další spolupráci. Práce popisuje i budoucí strategii jak pro naše území, ale i závazky vůči okolnímu světu.

Praktická část této práce ukazuje skutečný stav znalostí studentů o terorismu. Vědomosti o této problematice byly ověřeny na policejní škole. V praktické části došlo ke srovnání znalostí studentů v době vrcholících teroristických akcí se znalostmi v době, kdy se značná část opatření v boji proti terorismu již realizovala. Realizace většiny opatření pak přispěla k tomu, že terorismus aktuálně není klíčovým mediálním tématem a zároveň se jevílo, že znalosti studentů o tomto problému klesají. Dotazníkové šetření toto stanovisko potvrdilo. Zájem veřejnosti o terorismu klesá v přímé souvislosti s klesající mediálním zájmem o tuto problematiku. Rovněž klesá i poptávka po vzdělání v této oblasti.

Teoretická i praktická část této práce splnila svůj stanovený cíl. Práce zhodnotila dosavadní znalosti, vědomosti i schopnosti v domácím i celosvětovém měřítku v boji proti terorismu. Důraz práce je kladen především na domácí scénu z pohledu právního rámce. Práce rovněž umožňuje v kapitole typů terorismu náhled na nové typy terorismu, které mohou znamenat do budoucna „novou hrozbu“. Práce proto pro mě byla po stránce teoretické i praktické přínosem a jednoznačně obohatila mé znalosti o daném problému. Práci lze použít i jako základní studijní text k dané problematice.

Literatura

BRZOBOHATÝ, M. a kolektiv. *Terorismus a my*. Praha 4 : Computer Press, 2001. ISBN 80-7226-584-9.

MAREŠ, M. *Terorismus v ČR.* Brno : Centrum strategických studií, 2005. ISBN 80903333-8-9.

STŘEDA, L. *Šíření zbraní hromadného ničení – vážná hrozba 21. století*. Praha 4 : MVČR, Hasičský záchranný sbor ČR, 2003. ISBN 80-86640-03-5.

ZEMAN, J. *Terorismus, historicko – psychologická studie*. Praha : Triton, s.r.o., 2002. ISBN 80-7254-305-9.

Ministerstvo vnitra České republiky, *Strategie boje proti extremismu*, Internetové stránky MVČR, 2010.

<http://www.mvcr.cz/soubor/strategie-boje-proti-extremismu -v-roce-2009-pdf.aspx>

Příloha č. 1 – Dotazník

1) a) Uved'te svůj věk a pohlaví.

- 17 let
- 18 let
- 19 let

b) Uved'te své pohlaví.

- chlapec
- dívka

2) Jakou znáte teroristickou organizaci ? (popř. uveď, jakou znáš)

- neznám žádnou
- ETA
- IRA
- AL – KAJDA

3) Jmenujte představitele teroristické organizace ? (popř. uveď, kterého znáš)

- na žádného si nevzpomenu
- Usama bin Ládín
- Muhamed Ata

4) Jaký znáte druh terorismus ?

- na žádný druh terorismu si nevzpomenu
- protistátní
- nacionalistický
- anarchistický
- ultrapravicový
- ultralevicový

5) Jmenujte druh zbraně hromadného ničení (ZHN), kterou teroristé při svém činu používají ? (popř. uveď, kterou ZHN znáš)

- na žádný druh ZHN si nevzpomenu
- jaderné zbraně
- chemické zbraně
- biologické zbraně

6) Je Vám známo, jak máte postupovat podle platných zásad v případě teroristického útoku ?

- ano
- ne

7) Na jakém stupni vzdělávání (základní, střední, vysokoškolské) byste se chtěli s problematikou terorismu seznámit ?

- na základní škole
- na střední škole
- na vysoké škole

ANOTACE

JMÉNO A PŘÍJMENÍ:	ONDŘEJ ŠUBÍK
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	JUDr. Zdenka Nováková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2011

NÁZEV PRÁCE:	TERORISMUS, HROZBA 21. STOLETÍ
Název v angličtině:	TERORISMS, MENACE OF TWENTY ONE CENTURY
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá terorismem a jeho vlivem na celý svět. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část popisuje historický vývoj terorismu a jeho aktuální stav. Praktická část je zaměřena na dotazníkové šetření ze střední policejní školy v Holešově. Šetření obsahuje znalostí studentů v oblasti terorismu, kdy dochází k porovnání výsledků z roku 2003 a 2010.
Klíčová slova:	terorismus, terorista, boj proti terorismu
Anotace v angličtině:	This thesis deals with terrorism and its impact in the world. The thesis is divided into a theoretical and practical part. The theoretical part describes the historical evolution of terrorism and its current status. The practical part is focused on a survey of the Police High School in Holešov. The investigation contains knowledge of students in the field of terrorism and compares the results of the year 2003 and 2010.
Klíčová slova v angličtině:	terorisms, terrorist, action against terorisms
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1: Dotazník
Rozsah práce:	67 stran
Jazyk práce:	CZ